

GHENDTSCHHE TYDINGHEN

**Tweemaandelijks Tijdschrift van de Heemkundige en Historische Kring
Gent V.Z.W.**

37e jaargang nr. 6

november - december 2008

Inhoud

- Erik Dekeyser: De Tien Rosières van 1811.	346
- Alphonse Diegerick: Inventaire Archéologique - Dodenrol.	352
- Erik De Keukeleire: De Urbanisatie rond Gent-Zuid. Deel I. 1837-1845.	353
- Pierre Kluyskens: De grote Bourgondische huwelijken. Filips de Goede en Isabella van Portugal.	371
- André Coene: Het Fonds J. Monsaert: Een politiek archief met sociale inslag. (Vervolg en slot).	374
- Hugo Collumbien: Gentse Memoriedagen: 2-3-4-5-6-7-8 Oktober	381
- Quizmaster: Puzzel 2008.	395
- Daniël Van Ryssel: Vergeten Gentse schrijvers: Simone Bergmans.	399
- Eddy Levis: 't Gentsch spant de Kruune: De hedendaegsche moden.	402
- Guido De Bruyker: Muziek van P. Verheyen (Gent 1747/Gent 1819) binnenkort weer tot leven gewekt!	410
- Beschermleden 2008 - Steunende leden 2008 - Steunfonds 2008.	411
- Bibliografie.	417
- Lezers schrijven ons	419
- Jan Cleppe: Gênsche Prâot.	420
- Inhoud 2008.	421

DE TIEN ROSIÈRES VAN 1811

Toen ik tien jaar geleden opzoekingen deed naar mijn voorouders MAST en ik in het stadsarchief tijdelijk inzake kreeg in de registers van de burgerlijke stand ontdekte ik in de huwelijksregisters van 9 juni 1811 de aanhef: *Actes des Mariages de dix Rosières dotées par la ville de Gand à l'effet de perpetuer le souvenir des fêtes qui y ont eu lieu le neuf juin mil huit cent onze, pour célébrer l'heureuse naissance de sa Majesté le Roi de Rome.*

Ik wilde daar meer over weten en zo ben ik op zoek gegaan naar de oorsprong, de betekenis en reden van dit gebruik.

Le roi de Rome en zijn familie

Le Roi de Rome (van het Rooms Keizerrijk) is Napoleon François Joseph Charles BONAPARTE die geboren werd in het Palais des Tuileries te Parijs op 20 maart 1811. Zijn doopsel had er plaats op zondag 9 juni 1811.

Hij was de zoon van Napoleon BONAPARTE (°Ajaccio 15 augustus 1769), keizer der Fransen (op 18 mei 1804), gehuwd op 6 maart 1796 met Josephine Tascher de LA PAGERIE (°Trois-Ilets, Ile de la Martinique 23 juni 1763), weduwe van Alexandre de BEAUHARNAIS (°28 MEI 1760; +24 juli 1794), maar wiens huwelijk ontbonden werd op 16 december 1809. Josephine overleed dan in het kasteel van Malmaison te Rueil op 29 mei 1814.

Keizer Napoleon BONAPARTE hertrouwde op 1 april 1810 met Marie Louise van HABSBURG, aartshertogin van Oostenrijk (°12 december 1791; +17 december 1847), keizerin, regentes en koningin van Italië, die dus Napoleon II (le Roi de Rome) ter wereld bracht op 20 maart 1811.

Het kind bracht zijn jeugd door in het kasteel Saint-Cloud (Palais des Tuileries). Hij verliet samen met zijn moeder de stad Parijs op 29 maart 1814 en ontving in 1815 van zijn vader de titel van NAPOLEON II. Hij werd verder grootgebracht aan het hof in Wenen bij zijn grootvader de Oostenrijkse Keizer FRANS II (1768-1835). Hij leefde als Hertog van REICHSTADT te Schönbrunn (Oostenrijk) en overleed er jong te Wenen aan tuberculose op 22 juli 1832 en werd (door toedoen van Adolf HITLER in 1940) bijgezet in de Dôme des Invalides te Parijs.

Rosière

In theorie is een rosière een rozenjuffer of -maagd, een rozenbruid, dus een deugdzaam jong meisje met daarenboven een onberispelijk gedrag.

Deze benaming stamt nog uit Frankrijk van het *ancien régime*, toen het daar in bepaalde dorpen de gewoonte was een jong meisje, dat bekend stond voor haar deugdzaamheid, tijdens een plechtigheid te belonen met een rozenkrans (in de zin van een bloemenkrans van rozen). In sommige streken in Frankrijk werd zelfs een zilveren ring of een som geld geschonken. Het meisje aan wie deze eer te beurt viel noemde men dan 'la rosière'.

In de XIXe eeuw werd de benaming van *rosière* toepasselijk op eerbare meisjes of vrouwen die, naar aanleiding van een bepaalde gebeurtenis op dit moment in het huwelijksbootje mochten stappen met een oudgediende der Franse legers en bij die gelegenheid samen met hun echtgenoot een huwelijks-gift in baar geld ontvingen. Een dergelijk huwelijk werd dan betiteld als 'le mariage de la Rosière'.

Onder het Frans bewind werd ook bij ons die aloude Franse gewoonte ingevoerd (zij zou dateren van de tijd van Clovis) om aan één of meer deugdzame jonge vrouwen die door het stadsbestuur werden geselecteerd en die men rosières noemde, een bruidsschat te schenken en hun huwelijksfeest op kosten van de stad in te richten. Soms kregen zij er de huwelijkskledij bovenop. Bij keizerlijk decreet zou hier de huwelijksgift bepaald geweest zijn op 600 frank. Deze meisjes moesten trouwen met een gewezen militair die minstens aan één veldtocht had deelgenomen.

Dit gebeurde op bijzondere plechtige wijze b.v. op 18 mei 1804 (28 Floreal an XII) omdat het samenviel met de verheffing van Napoleon tot keizer te Parijs. Verder ook op 2 december 1804 (11 Frimaire an XIII), ter gelegenheid der kroning van keizer Napoleon. Toen werd de 20-jarige Marie ARNOULD in de echt verbonden met kleermaker en oud-kulder Louis TEMMERMAN.

Ook ter gelegenheid van het tweede huwelijk van Napoleon met de Oostenrijkse aartshertogin Marie Louise van HABSBURG werden op 24 april 1810 niet minder dan veertien Gentse rosières in de echt verbonden met gewezen soldaten van Napoleon, die o.m. wegens zware verwondingen gepensioneerd waren. Het huwelijk van de 'rosière' werd toen voltrokken in de troonzaal van het stadhuis in aanwezigheid van alle stedelijke notabelen. Opnieuw ging deze ceremonie met veel luister gepaard.

9 juni 1811

Zo een heuglijke gebeurtenis dus als de geboorte en het doopsel van een eerste zoon – mogelijk troonopvolger – van keizer Napoleon kon men zeker niet onopgemerkt laten voorbijgaan.

Hier in Gent werden toen tien Gentse meisjes door het stadsbestuur uitgezocht om op deze bijzondere dag hun huwelijk te laten voltrekken.

Behalve de kranten die er veel ruchtbaarheid aan gaven schreef ook Prosper CLAEYS verslag over deze gebeurtenis in zijn *Mémorial de la Ville de Gand: 8-9-10 juin 1810. Fêtes à l'occasion de la naissance et du baptême du Roi de Rome. Banquets, musique à la Place d'Armes, à la Coupure et au Marché du Vendredi; concours organisés par les quatre chefs confréries d'armes; mariages et dotations de dix rosières, spectacle gratuit, feu d'artifice au Marché du Vendredi; jeux populaires; illumination générale. Les dix rosières, avec leurs maris, assistent dans des loges à la représentation gratuite au grand théâtre.*

De getuigen bij het huwelijk

De koppeltjes werden in het stadhuis van Gent in de echt verbonden door François VERHEGGHEN, *adjoint délégué pour exercer les fonctions d'officier public*. De echtverbintenis gebeurde in de taal van Molière en de akten zijn ook in het Frans opgesteld.

Behalve de familie die enkel mocht aanwezig zijn en niets moest doen werden er niet minder dan vijftien notabelen opgeroepen die willekeurig als getuige mochten optreden:

- a. Jean DESTABENRATH, 40 jaar, *général de brigade, Baron de l'Empire, un des commandans de la Legion d'honneur et commandant de ce département*;
- b. Pierre VAN GOBBELSCHROY, 25 jaar, *auditeur au Conseil d'Etat, sous-préfet du 1er arrondissement de l'Escaut*; (1784-1850) was baron en werd later minister van Binnenlandse Zaken;
- c. Emmanuel PAPELEU, 31 jaar, *adjoint au maire*;
- d. Pierre Alex TINEL, 33 jaar, *secrétaire general de prefecture*; (1781) was secretaris generaal van de prefectuur van het Scheldedepartement.
- e. Charles PIETERS, 29 jaar, *secrétaire au maire*;
- f. Pierre DE GOESIN, 58 jaar, *membre du conseil municipal*; mogelijk gaat het hier over schilder-schrijver-uitgever Pieter Frans DE GOESIN (1753-

1811) van de bekende drukkersfamilie.

- g. Philippe MERTENS, 57 jaar, *membre du conseil municipal*;
- h. Joseph François DE LICHTERVELDE, 39 jaar, *adjoint au maire*; (1772-1840) was *adjoint au Maire* (1804-1812) en werd daarna directeur van de Staatsthesaurie te Gent.
- i. Eduard BLANCHARD, 35 jaar, *commissaire des Guerres*;
- j. Jean LUCHÈNE, 45 jaar, *capitaine de la Gendarmerie, chevalier de l'Empire*;
- k. Claude LUGUET, 45 jaar, *major au 22ème regiment des chasseurs à cheval, chevalier de l'Empire*;
- l. Charles LEVASSEUR, 42 jaar, *major au 65ème regiment de Ligne*;
- m. François HUYTENS, 72 jaar, *négociant*;
- n. Jean HACQUART, 61 jaar, *notaire*; was eveneens koning van de St.-Jorisgilde dat heropgericht was onder de naam Société de l'Arbalète;
- o. Jacques de LOEN, 54 jaar, *membre du conseil municipal*.

De tien koppeltjes

Jean Baptist LANDSMAN, °Gent 20 maart 1781, *militaire, jardinier*; zoon van Pierre Jean, *jardinier* en Marie DEN RIDDER; wonend *enclos Couvent des Capucins* (Kapucijnenham);

gehuwd met Livine Caroline DE MOERLOOSE, °Gent 1 november 1786, *jardinière*, dochter van Jacques Pierre, *jardinier* en Fernandina VANDER SPIEGHELE; wonend *enclos Couvent des Capucins*; getuigen: a, b, c, d.

Pierre Joseph STEEMAERE, °Gent 18 maart 1786, *militaire réformé, tapis-sier*; zoon van Jean, *tailleur* en Petronille VERGULT; wonend *rue des Violettes, 2e section* (tracé huidige Zandpoortstraat);

gehuwd met Jossine VAN HAUTE, °Gent 14 maart 1789, *lingère*, dochter van Jean, *chansonnier* en Marie Anne HULSTAERT; wonend *rue Saint-Jean* (gesloopte Sint-Jansstraat, Sint-Baafsplein); getuigen: f, g, h, c.

André Jacques HOOGHSTOEL, °Gent 20 februari 1787, *fileur*; zoon van wijlen Pierre en Isabelle Caroline DE SUTTER; wonend *Pekelhaerinc* (Pekelharing);

gehuwd met Jeanne Josephe GREPPIAU, °Gent 21 november 1787, *car-deuse*, dochter van Sebastien Joseph, *tourneur en bois*, en Marie Françoise de la DEREERE; wonend *rue des Femmes* (Sint-Kwintensberg); getuigen: a, i, j, e;

Jean Josse GIE, °Gent 13 januari 1787, *militaire réformé, tanneur*, zoon van wijlen Jean Baptiste en Catherine TOEFFAERT, *couturière*; wonend *rue Abeel* (Abeelstraat);

gehuwd met Jeanne Augustine THOORENS, °Kemseke 10 maart 1788, *dentellière*, dochter van wijlen Josse en Angeline BRIVAS, *fruitière*; wonend *rue Abeel*; getuigen: k, l, m, n;

François Xavier HAMILTON, °Gent 7 oktober 1788, *militaire réformé, tisserand*; zoon van Guillaume, *tinturier* en wijlen Catherine Philippine VAN SANTEN; wonend *ruelle de l'Etrille* (Roskamstraat, nu Nederkwaadham);

gehuwd met Therese VAN HECKE; °Gent 15 oktober 1790, *brodeuse*; dochter van Gregoire, *jardinier* en Jacqueline Micheline NEYT; wonend *rue Nieulant* (Nieuwland); getuigen: f, o, c, d;

Pierre Jean HOUSIAUX, °Gent 7 januari 1780, *tailleur*, zoon van Jean Joseph en Marie Christine GRESEELS; wonend *rue Haute* (Hoogstraat) sedert 5 maand, voorheen Parijs;

gehuwd met Florentine Jeanne VAN DE WOESTYNE, °Gent 28 februari 1790, *repasseuse*, dochter van Thomas Lievin, *cordonnier* en Marie Françoise DECOST; wonend *rue Raeme* (Ramen); getuigen: a, k, f, g;

Emmanuel Hubert D'ANVERS, °Gent 3 november 1777, *ancien militaire, papetier*, zoon van Raphael Livin en Jeanne Catherine DE BEULE; wonend *Marché au Lin* (Vlasmarkt);

gehuwd met Marie Jacqueline MAST, °Gent 24 april 1782, *servante*, dochter van wijlen Francois Bernard en wijlen Bernardine VAN RUYMBEKE; wonend *Calandenberg* (Kalandeberg); getuigen: b, g, d, e;

Emmanuel Antoine THIENPONDY, °Gent 17 maart 1788, *militaire réformé, maçon*, zoon van wijlen Pierre en Petronille VAN DER STRAETEN, *boutiquière*; wonend *Ter Plaete* (Ter Platen);

gehuwd met Therese CORYN, °Gent 10 januari 1789, *blanchisseuse*, dochter van Augustin, *journalier* en Marie VAN LABEKE; wonend *rue Saint-Lievin* (Sint-Lievensstraat, huidige Sint-Lievenspoortstraat); getuigen: b, c, d, e;

Gerard Augustin VAN LOO, °Gent 28 augustus 1778, *militaire réformé, boucher*, zoon van Pierre, *poissonnier* en Marie Therese VAN DAMME; wonend *Vieux Rempart* (Oudevest);

gehuwd met Marie Françoise VERCRUYSEN, °Gent 15 februari 1785, *dentellière*, dochter van wijlen Egide en Angeline MUNINCK, *dentellière*; wonend *Vieux Rempart*; getuigen: g, o, h, e.

Jean Joseph DE COLEIR, °Gent 16 februari 1782, *militaire réformé, pompier*, zoon van wijlen François en Marie Jeanne STEEMAERE; wonend *Marché au Beurre* (Botermarkt);
gehuwd met Marie Anne Josephe DE HAYS, °Gent 20 juni 1787, *epilucheuse*, dochter van wijlen Jean Baptiste en Marie Josephe INQUEN; wonend *Brandstraete* (Brandstraat); getuigen: g, o, h, e.

Erik DEKEYSER.

Guy SCHRANS: *Vrijmetselaars te Gent in de XVIIIe eeuw*, 1997.

Roger DE MOERLOOSE: *Het gebeurde in Gent in 1811*, in *Gentse Cadenas*, jg. 22 blz. 5.

Prosper CLAEYS: *Mémorial de la Ville de Gand (1792-1830)*, 1902.

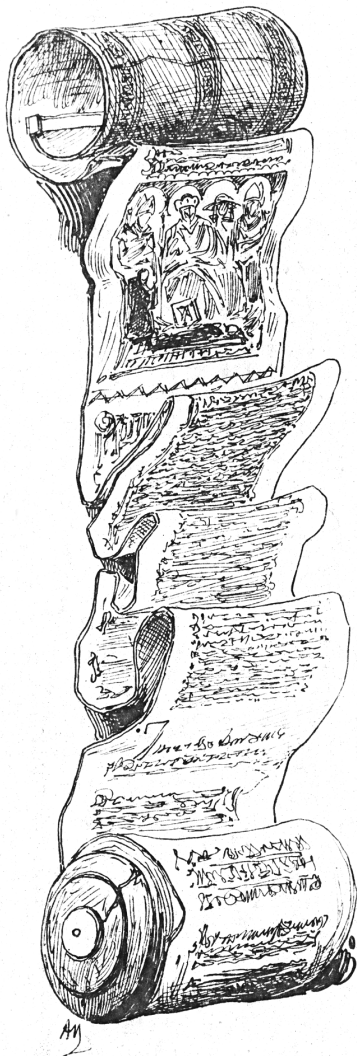
Eugène DE LELYS: *De 'Rosière' huwelijken en gelijkaardige bruiloften te Brussel tijdens de Franse periode*, in *Vlaamse Stam*, jg. 28, blz. 170.

Tancrède MARTEL: *Mémoires et œuvres de Napoléon*; 1910.

INVENTAIRE ARCHÉOLOGIQUE - FICHE N° 171

Op 18 Mei 1900 stelde Alphonse Diegerick in de rubriek “Handschriften - Archieven van het Bisdom - XVe eeuw (26 Oktober 1406)” in het Frans een fiche op over

Dodenrol

De hier afgebeelde tekening stelt, gedeeltelijk ontrolld, een der twee dodenrollen voor die in het bezit zijn van het archief van het bisdom van Gent. Ze werd op 26 Oktober 1406 opgesteld door Georges Van der Zichelen, abt van St-Baafs van 1406 tot 1418.

Aan verschillende godsdienstige stichtingen werden gebeden gevraagd voor de zielen van de abten Jean III (1352-1394) en Wauthier III (1394-1406), van verscheidene priors, priesters, “familiares” en overleden leken van de St-Baafsabdij.

Aan het hoofd van een lange en breedsprakerige aanloop die over het algemeen diende als inleiding van dit soort documenten, is een mooie miniatuur geschilderd (m.0,35 x 0,19) die St-Lieven, St-Bavo, St-Landoaldus en St-Macharius, heiligen die bijzonder vereerd werden in de abdij, voorstelt.

Aan hun voeten ziet men een grafsteen waarop een Benedictijner monnik staat afgebeeld. Voor deze steen is een andere monnik, die de abdij-kromstaf houdt, neergeknield. Aan zijn voeten een schild met het wapen van de abdij.

Deze rol heeft een lengte van 30 meter 25 centimeter en een breedte van 19

centimeter. Zij is samengesteld uit 50 stukken perkament tegen elkaar aaneen genaaid; het laatste is vastgenageld op een houten rol. Aan het eerste blad is een fragment genaaid van kalfsvel, bruin, versierd met geslagen tekeningen met het doel om de rol te dekken en te beschermen.

De drager (rolliger) van dit document was de monnik Johannes van Waterloos. Hij vertrok op 28 Oktober 1406 en beëindigde zijn lange reisroute op 16 Juni 1408.

Deze rol is volledig epistografisch en laat toe het bezoek van de 'rolliger' vast te stellen aan verschillende honderden godsdienststichtingen in verscheidene landen.

DE URBANISATIE ROND GENT-ZUID - DEEL I 1837 - 1845

VOOR U VERZAMELD UIT 31 600 EDITIES VAN DE “GAZETTE VAN GENT”

In zijn redevoering, uitgesproken bij de heropening der Wetgevende Kamers op 6 juni 1833, vestigde koning Leopold I de aandacht op “... het ontwerp van een grote gemeenschap, van de zee en de Schelde naar de Maas en de Rijn, welke door de behoeften en de wensen van bijna het ganse land gevraagd wordt...” In november reeds gaf de meerderheid de voorkeur aan de spoorweg boven een net van kanalen.

De wet van 1 mei 1834 voorzag in “...een stelsel van ijzeren wegen met Mechelen als middelpunt, oostwaarts gericht naar de grens met Pruisen langs Leuven, Luik en Verviers, noordwaarts naar Antwerpen, westwaarts naar Oostende langs Dendermonde, Gent en Brugge en zuidwaarts naar de grenzen van Frankrijk...”

De eerste lijn, tussen Brussel en Mechelen, werd ingehuldigd op 5 mei 1835. Op 30 maart 1836 werd de aanbesteding toegewezen voor de aarde- en kunstwerken op de sectie tussen Dendermonde en Gent. Anderzijds had de opening van het gedeelte tussen Mechelen en Dendermonde plaats op 2 januari 1837.

5 februari 1837

Er werden bevelen gegeven om onmiddellijk aanvang te maken met het bouwen van een brug voor de ijzeren weg, te werpen over de Schelde te Ledeberg.

3 maart 1837

De plaats van aankomst en vertrek te Gent is nu vastgesteld in de Muinkmeersen, achter de pottenbakkerij van de heer J. Laporte aldaar. Een toegang zal gemaakt worden rechtover de gewezen Capucijnenkerk in de Brabantdam, welke gemeenschap zal hebben met de ontworpen straat naast de kerk tot aan de Nieuwbrug. Er zal ook een toegang gemaakt worden door een brug te leggen over de Schelde tegenover de Huidevettershoek.

De ingang van de sporen binnen de stad zal gebeuren langs de fabriekswerf van de heer Van Loo aan de Sint-Lievenspoort en zo verder door de meersen van de heer Beyaert, linnenbleker in de Sint-Lievensstraat.

31 maart 1837

De heer Nothomb, minister van Openbare Werken, is binnen de stad geweest en heeft er met ingenieur De Ridder en burgemeester Minne-Barth de Muinkmeersen bezocht waar de statie van de ijzeren weg moet komen.

(** 'statie' omvatte behalve het gebouw en de perrons ook de bijhorende sporenbundel)

25 juni 1837

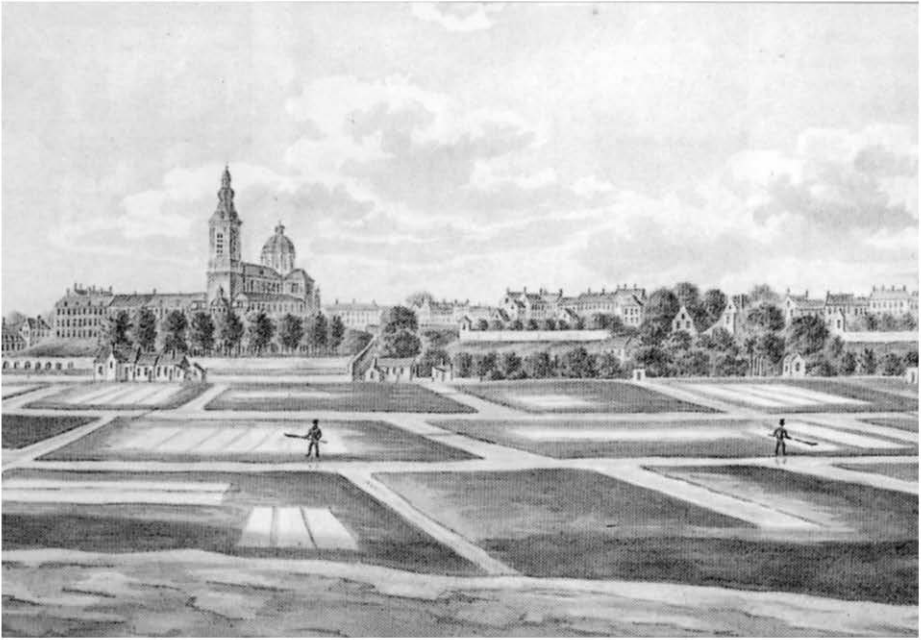
Met welke ijver men tussen Melle en Ledeberg aan het werken is, hebben onze nieuwsgierigen kunnen opmerken en daar er tot Gent geen nieuwe metselwerken te maken zijn en de weg overal effen is, mag men met reden verhoppen dat in de maand september de ijzeren weg te Gent zal geopend worden.

30 juni 1837

Met de werken voor het vervaardigen van de statie van de ijzeren weg in de Muinkmeersen te Gent is een aanvang gemaakt.

9 juli 1837

Op 8 juli om 5 uur in de namiddag, heeft de communale raad van Gent in het

stadhuis openbare zitting gehouden en het verslag aanhoord der commissie van de ijzeren weg, tot het beramen over de te nemen maatregelen om gemeenschappen met de statie van de ijzeren weg te openen.

Er werd beslist dat er onmiddellijk zal overgegaan worden tot de onteigening der huizen op de Brabantdam, bewoond door de heren Scheldewaert, Van de Vondele en de weduwe Ghislain, teneinde een weg van 16 meter breed te maken in gemeenschap met de statie.

20 juli 1837

De stedelijke raad van Gent machtigt de burgemeester en schepenen een onbebouwde grond, gelegen bij de Muinkmeersen, tegen 12 000 frank per hectare aan het gouvernement af te staan, om bij de ijzeren weg ingelijfd te worden.

6 augustus 1837

De stedelijke regering van Gent heeft door een Koninklijk Besluit de machtiging bekomen tot de gedwongen onteigeningen van de gronden, nodig tot het maken van de nieuwe straat van op de Brabantdam tot aan de statie in de Muinkmeersen.

22 augustus 1837

Reeds gaan er enkele paviljoenen als koffiehuzen en estaminets op de aangezeven plaatsen opgericht worden, met de toelating en onder het toezicht van de stedelijke administratie. Mettertijd zal geheel dit nu onbebouwd deel der stad één der levendigste kwartieren worden.

Op de Muinkmeersen zijn de werklieden in menigte bezig. Sommigen hadden hun werk voortgezet tot tegenover de Huidevettershoek, aan de rechteroever der Schelde, alwaar men meent een brug te zullen moeten leggen. Van op dat oogpunt kan men de arbeid der *piqueurs* en delvers het best bekijken. Er zijn in de omgeving van de stad veel aardewerkers toegekomen om aan de ijzeren weg te arbeiden. Onder hen bemerkt men een groot getal vrouwen.

26 augustus 1837

Heden is men begonnen met het leggen van de brug over het *Oud Scheldeke*, waarlangs de omnibussen zich van de Brabantdam moeten vervoegen aan de statie. De brug over de Schelde wordt naast het gasgesticht in de Huidevettershoek gelegd.

3 september 1837

De werken aan de statie worden vlijtig voortgezet. De grondstenen der twee bruggen over de Schelde te Ledeberg zijn gelegd. Men gaat er nu de vouten opstellen waarop de bruggen moeten rusten.

Elke dag zijn de bezoekers aan de ijzeren weg zeer talrijk. Men houdt niet op het schone panorama te bewonderen dat de stad aanbiedt van de ingang der Muinkmeersen gezien en ongetwijfeld de aandacht zal opwekken der vreemdelingen welke de ijzeren weg in menigte naar de stad gaat brengen.

“... Langs de rechterkant heeft men de parochie van Sint-Anna, de oorspronkelijke toren van de Nieuwenbos en de schone voorgevel der kerk van het Klein Begijnhof.

Langs de linkerzijde verheft zich het amfitheater van de parochie Sint-Pieters, met haar voormalige abdijkerk en haar schone witte huizen, als 't ware omzet door het groen der hovingen welke tot op de oever der Schelde afdalen.

Voor zich ziet men het groots tafereel van het middendeel der stad ontrollen, beheerst door de zware toren van onze statige hoofdkerk, de draak van 't belfort, de aloude torentjes van de Sint-Niklaaskerk en tenslotte het groot aantal schoorstenen van het fabriekswezen.

In de verte, boven de voorgrond zo zonderling door de verzameling van huizen met trapgevels en de duizenden schouwen welke de kim doorsnijden, ziet men de andere klokkentorens aanbreken, door een lichte nevel omringd...”

22 september 1837

De ijzeren weg te Gent is voltooid. De rijsporen zijn in de gehele uitgestrektheid der Muinkmeersen geplaatst. De arbeiders werken nu enkel nog aan het kasseiden der statie, het maken van remisen en het delven van een gracht.

28 september 1837 (** *plechtige opening van de sectie Dendermonde - Gent, in aanwezigheid van HH. MM. de koning en de koningin*)

25 oktober 1837

In de stedelijke raad van Gent bespreekt men heden het voorstel om de opening en de sluiting van de stadspoort aan de statie van de ijzeren weg (** *de Sint-Lievenspoort*) gelijktijdig te maken met de vertrekken en aankomsten der konvoien langs deze weg.

10 april 1838

We denken nu ook binnen Gent te moeten spreken over de nieuwe dienst van huurkoetsen, in navolging van wat sedert lang te Parijs en te Brussel bestaat. De *diligences* en *vigilanten* zijn fraaie koetsjes voor drie personen, door één paard bespannen, welke sedert twee maanden Gent doorlopen en waarvan eenieder zich tot zijn groot gemak en gerief kan bedienen, mits de betaling van 1 frank en half voor het eerste uur en 1 frank voor ieder der volgende uren. Deze dienst wordt tot dusver met regelmatigheid en stiptheid gehouden en vindt veel bijval. De rijtuigen nemen dagelijks in getal toe, evenals de personen die er gebruik van maken.

17 april 1838

De stedelijke raad van Gent heeft het krediet van 200 000 frank voor het maken van een brug over de Schelde aan de Huidevettershoek (** *de Marcellisbrug*) en 70 000 frank voor de uitgevoerde werken aan de statie van de ijzeren weg uit het budget geschapt.

12 augustus 1838 (** *plechtige opening van de sectie Gent - Brugge*)

29 september 1838

In de stedelijke raad van 22 september werd lezing gedaan van het verslag over de aangeknoopte onderhandelingen met enige grondeigenaars, voor het kopen der gronden langs waar men een nieuwe straat van de Nieuwbrug tot op de Brabantdam naar de statie van de ijzeren weg zou aanleggen (** *de Keizer Karelstraat*). Een beslissing werd uitgesteld tot aan de beraadslaging over het budget voor 1839.

7 november 1838

Verscheidene ingezetenen van de stad vragen in een verzoekschrift het maken van een brug over de Schelde aan de Huidevettershoek, om langs daar een betere gemeenschap met de statie tot stand te brengen. Het verzoek werd naar de budgetcommissie verzonden.

11 november 1838

In de zitting van de stadsraad op 1 oktober had iedereen met groot genoegen

vernomen dat een nieuwe gemeenschapsweg met de statie langs de Huidevettershoek ten uitvoer zou worden gebracht. De menigvuldige ongelukken welke dagelijks met zware vrachtwagens in de beide richtingen gebeuren op de Brabantdam en in de veel te nauwe en bochtige doorgangen, maakten dit allerdringendst.

Het is dus met de grootste verwondering dat men vernomen heeft dat een werk welk rechtstreeks tot doel heeft het leven van de stadsbewoners te beschutten en te behoeden, om budgettaire redenen zal verschoven worden.

Het werk kan geen vertoef ondergaan, vooral wanneer men in aanmerking neemt dat met de maand december of januari het transport van koopwaren langs de ijzeren weg eindelijk zal ingericht zijn en aanstaande zomer de nieuwe sectie van Gent op Kortrijk zal geopend worden.

De geldverslindende bouwingen aan het paleis van justitie en de grote schouwburg kunnen geen verschoning zijn tot het uitstellen van de gevraagde gemeenschap.

Een ongeval waarbij op de Brabantdam een man op een ladder is aangereden door een lastwagen, heeft een nieuwe petitie aan de raad op gang gebracht voor de bouw van een brug op de Huidevettershoek. Daarin leest men ondermeer: "... een werk van openbaar nut weigeren, waaraan gij zelf reeds sedert 8 juli 1837, dus voor de opening van de statie, het besluit nam en de onmiddellijke tenuitvoering bevolen hebt..."

30 januari 1839

In weerwil van de graaf d'Haene de Steenhuyze, die in de stedelijke raad het order van de dag gevraagd had, is het verzoekschrift van een groot getal ingezetenen der stad Gent, die de uitvoering der ontworpen straat van de Nieuwbrug naar de Brabantdam vragen, opnieuw aan een onderzoek der budgetcommissie verzonden.

8 juni 1839

De stedelijke raad van Gent heeft bij de beraadslaging over het budget de beslissing genomen, het maken van een verbindingsweg tussen het midden van de stad en de statie van de ijzeren weg te verwerpen.

22 september 1839 (** plechtige opening van de sectie Gent - Kortrijk)

5 november 1839

Een groots ontwerp ter verfraaiing van de stad Gent, heeft tot doel twee uitwijken van de stad, *Akkerghem* en Sint-Anna, met mekaar in gemeenschap te stellen langs de Bijlokevest, Sint-Pieters en Ter Platen.

Men zal zich met de eigenaar van de Muinkmeersen moeten verstaan om dwars door die vlakke een rechte kasseiweg te mogen aanleggen tot aan het Vijfwindgat.

Deze weg is ook van hoog militair belang, want zo wordt de verbinding verwezenlijkt tussen het militair hospitaal te *Akkerghem*, de citadel tussen de Kortrijkse- en de Heuvelpoort, de voetvolkkazernes 1 en 2 van Sint-Pieters, de rijtuigkazerne naast het *Pesthuis* (** *Brusselsepoortstraat*) en de manège van de ruitery (** *Lange Violettestraat*).

Het is echter te vrezen dat dit ontwerp, waarvan sedert jaren sprake is en onze schone stad wezenlijk tot nut zou strekken, door het maken van de statie van de ijzeren weg nog zeer moeilijk uitvoerbaar zal zijn.

25 december 1839

Het getal der vigilanten en diligences welke tegenwoordig te Gent rijden, bedroeg op het einde van 1838 ternauwernood 70. Thans is hun aantal reeds tot 140 gerezen. Als een dergelijke aangroei voortduurt, zal het aantal met de aanvang van 1841 de 200 overtreffen.

5 mei 1840

Aan de stedelijke raad van Gent is het verzoekschrift van de heer Poelman-Haemelinck ingediend tot het bekomen van een machtiging om van de ingang der statie tot op de Brabantdam rechtover de voormalige kerk der Capucijnen, een straat te mogen maken op zijn grondgoederen. Het request werd naar de aflijningscommissie verzonden.

Als dringende werken worden aanzien: het maken van een straat van de Nieuwbrug tot op de Brabantdam en een gemeenschapsweg tussen Sint-Pieters en de statie van de ijzeren weg.

2 augustus 1840

Er is sprake van een proefneming met de uitvinding van de heer Marcellis van Luik, voor het maken van ijzeren bruggen. De minister van Openbare Werken heeft beslist dat die zal plaatshebben op de Schelde en niet op de Maas gelijk

de uitvinder het wilde. Het is dus de stad Gent die het eerste genot van deze ontdekking zal bekomen.

26 september 1840

De ontworpen straat in gemeenschap met de Brabantdam en de statie te Gent zal ten koste van de heer Poelman-Haemelinck gemaakt, maar ten koste van de stad met oude stenen gekasseid worden. De weg moet een breedte van zes meter hebben.

Ook moet er een stenen brug over de Oude Schelde en een watertrap gemaakt worden. Het huis in de Brabantdam, door de zadelmaker de Croebele bewoond, zal door de heer Poelman gekocht worden om in de nieuwe straat ingelijfd te worden, op voorwaarde dat de stad de machtiging aan het gouvernement vraagt om dit onroerend goed als zaak van openbaar nut te mogen ont-eigenen.

29 september 1840

Het is niet zonder reden dat alle dagbladen bij onze stadsregering aangedron-gen hebben op het maken van nieuwe doortochten van de statie naar het middendeel der stad, teneinde het groot en gedurig toenemende gerij op de enge Brabantdam te doen verminderen en alzo menigvuldige ongevallen te vermijden.

Wederom moeten wij melden dat er twee personen aldaar door vigilanten overreden zijn: een landbouwer uit Landegem en een wachtmeester van het eerste regiment kurassiers, van wie de beide benen onder de wielen gebroken zijn.

1 december 1840

Over de te maken gemeenschapswegen met de statie werden in de stedelijke raad belangrijke verklaringen gedaan.

De weg van de Sint-Pietersnieuwstraat naar de statie zal gemaakt worden langs het Lammerstraatje, tussen de huizen 9 en 11. Het straatje zal tot aan de Schelde een breedte van 12 à 14 meter moeten hebben. Aan het einde zal een brug van gegoten ijzer gelegd worden en van daar zal een weg van 16 meter breedte naar de statieplaats leiden.

De koning zal aangezocht worden de nodige machtiging voor het maken van die werken en de te verrichten onteigeningen van gronden en gebouwen te verlenen. Ook om op de kosten van het rijk de bestaande leegte tussen de sta-

tie en de Schelde te doen opvullen en de stad een geldsom te verlenen, gelijk in waarde aan de helft der uitgaven welke voor het maken en leggen der ijzeren brug zullen noodzakelijk wezen.

3 april 1841

Bij Koninklijk Besluit is de beraadslaging van onze stedelijke regering betreffende het maken van een brug over de Schelde in de Huidevettershoek en de nieuwe straten welke tot gemeenschap met de statie van de ijzeren weg moeten dienen, in haar gehele inhoud goedgekeurd.

21 april 1841

De gemeenschapswegen van het Lammerstraatje en de Nieuwbrug naar de statie zijn tot de grote straatverordening verklaard. De minister van Openbare Werken heeft de heer Noël, inspecteur bij het korps van *Bruggen en Wegen*, gedelegeerd om met de stad de nodige overeenkomst te sluiten tot uitvoering van de werken.

De straten zullen voorzien zijn van plankieren van 2 meter breedte. Het gouvernement zal een som van 50 000 frank betalen, vermoedelijk de helft der uitgave voor het maken der brug van gegoten ijzer en het leggen over de Schelde. De stad moet de brug doen voltooien en zal op geen andere subsidie mogen aanspraak maken indien de brug komt te breken.

Het gouvernement zal nog voor 50 000 frank tussenkomen in de onteigening der gebouwen en gronden, alsook de nieuwe straat doen kasseiden tot de som van 110 000 frank, boven dewelke de kosten hiervoor ten laste van de stad zullen vallen.

Indien het rijk een tak van de ijzeren weg zou maken van de statie naar de vaart aan het Dok, zal de stad al de gronden die haar toebehoren en langs waar de ijzeren weg zou moeten trekken, zonder vergoeding afstaan.

De overeenkomst werd door de raad goedgekeurd.

27 mei 1841

De werken voor het maken van een nieuwe straat van de Nieuwbrug tot op de Brabantdam rechtover de Statiestraat, zullen eerstdaags aanvangen. De aanbesteding voor de afbraak van zes huizen, namelijk de nummers 14 en 16 in de Kromme Es en de nummers 49, 51, 55 en 57 in de Abeelstraat, zal op 31 mei in het stadhuis plaatshebben.

6 juli 1841

De heer Bernard, die deel uitmaakt van de *Nationale Maatschappij van Brussel* die de Muinkmeersen kocht en er tot dusver nog geen baat bij bekomen heeft, biedt aan om de nodige grond ter beschikking te stellen tot het maken van een nieuwe straat van de Muinkbrug naar de Sint-Lievensstraat (** *enkel de huidige Bernardstraat werd verwezenlijkt*), op voorwaarde dat de stad de kosten zou dragen voor de opvulling van de grond, het kasseiden en het maken der riolen.

Het aanbod werd door de stedelijke raad voor onderzoek verzonden naar de budgetcommissie.

14 oktober 1841

In verband met de verfraaiingswerken in de wijk van de statie en de daarvoor ontworpen gemeenschapsmiddelen, heeft de stedelijke raad op 12 oktober de aanleg vooropgezet van een openbare plaats op *d'Hooye* (** *het Van Arteveldeplein, thans Sint-Annaplein*).

De keuze is gevallen op een ontwerp welke 221 327 frank zal kosten, waarvan 138 590 frank ten laste van het gouvernement.

De nieuwe openbare plaats zal een oppervlakte beslaan van 9 798 m², bijna zoveel als de Vrijdagmarkt en het vertrekpunt vormen van twee nieuwe straten, uitlopende naar de Koepoort enerzijds en de voormalige abdij van de Nieuwenbos anderzijds. Een nieuwe kerk van Sint-Anna zal aldaar de huidige in de Violettestraat komen te vervangen.

8 november 1841

Het college van burgemeester en schepenen vraagt een krediet om de Statiestraat te verhogen en te herkasseiden, alsook voor het kasseiden van de nieuwe Poelmanstraat (** *Schepenenvijverstraat*). Het krediet werd toegestaan.

11 december 1841

Gelijk men weet heeft men onlangs de grond der Statiestraat verhoogd en hergekasseid. Zulke werken kunnen 's winters en voornamelijk bij aanhoudende regens zoals we er sedert enige tijd hebben, nooit goed verricht worden. Het zal bijgevolg noodzakelijk zijn de straat in het voorjaar aan een tweede kasseiding te onderwerpen.

27 mei 1842

Ziehier het ontwerp van samenwerking met de heer Marcellis voor het maken van een brug van gegoten ijzer op het einde van het Lammerstraatje, teneinde met de statie van de ijzeren weg een nieuwe gemeenschap te openen.

Het bestek van de heer Marcellis beloopt tot 112 000 frank. Het gouvernement had beloofd 50 000 frank te betalen, de helft der eerst veronderstelde uitgave. Men heeft reden om te denken dat het die betaling wel tot 56 000 frank zal willen brengen.

De brug moet in de loop van 1843 voltooid zijn. De aannemer blijft twee jaar lang verantwoordelijk voor alle schade welke er zou aankomen en moet de herstellingen op zijn kosten doen verrichten. De overeenkomst is door het schepencollege gesloten.

10 oktober 1842

In de zitting van de stedelijke regering van 8 oktober werd beraadslaagd over de gemeenschapswerken tussen de statie en het hart van Sint-Jacobs, welke heden aan de gang zijn en waarvan een deel der nieuwe straat (** *Keizer Karelstraat*) nog voor de winter zal kunnen gelegd worden.

Aan de kant van Sint-Pieters trad men in bijzonderheden over de werken aan de brug over de Schelde en het verbreden der Lammerstraat, welke begonnen is.

17 december 1842

De werken voor het kasseiden der nieuwe straat van de Nieuwbrug naar de statie van de ijzeren weg zijn toegewezen aan een ingezetene van Dendermonde en moeten tegen 1 maart voltooid zijn.

23 december 1842

Ziehier wat op de vorige gemeenteraad hoofdzakelijk is gezegd omtrent het algemeen plan der uit te voeren bouwingen in de Muinkmeersen. Er is overgegaan geworden tot een onderzoek van commodo en incommodo opdat iedereen van het publiek zijn opmerkingen zou kunnen doen.

De heer Manilius, verslaggever van de budgets- en aflijningscommissie, keurt de herstelling goed van de tegenwoordige richting der straten welke boven de Muinkbrug gelegen zijn (*o.a de Kantienberg*) als vervollediging der regelmatige schikking van de nieuwe stadswijk in de Muinkmeersen, doch enkel om

ten uitvoer gebracht te worden naarmate men nieuwe bebouwingen zal ondernemen, hetzij op onbebouwde gronden, hetzij na het afbreken van reeds bestaande huizen.

De aftekening van de boulevards bekomt ook de goedkeuring. Hij stelt voor als stedelijke weg te beschouwen:

- de straat naast de rechteroever van de Schelde, van de Muinkbrug tot aan de ijzeren brug welke over de Schelde zal gelegd worden (***de huidige Muinkkaai*);
- de Lammerstraat, die langs de Statiestraat met de wijk van Sint-Anna in gemeenschap zal gebracht worden;
- de straat welke een aanvang neemt aan de Muinkbrug en naar de Sint-Lievensstraat zal gericht worden (** *de Bernardstraat*), doorheen de statie en aldus rechtstreekse gemeenschap zal geven tussen de wijk van Sint-Pieters en het gehucht van Sint-Anna dat het verst afgelegen is van het midden der stad, namelijk aan de Brusselse- en Sint-Lievenspoorten en aan de Visserij.

2 december 1843

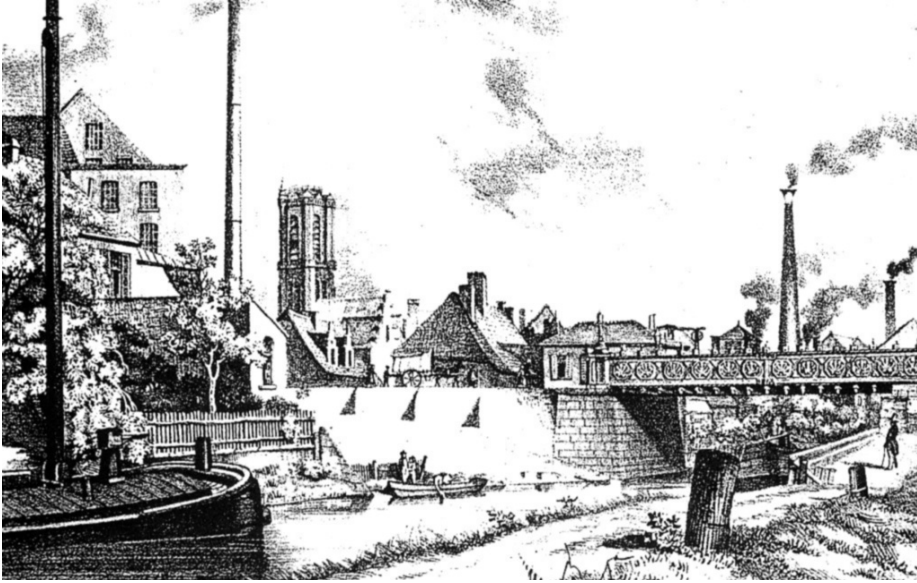
De ijzeren brug die binnen onze stad in de Huidevettershoek over de Schelde moet gelegd worden is onlangs bij de vervaardiger, de heer Marcellis, beproefd geworden met een gewicht van 40 000 kilogram. Deze brug zal maar in de maand maart kunnen geplaatst worden ten gevolge van vertragingen die hoegenaamd niet aan de heer Marcellis kunnen toegewezen worden.

19 maart 1844

De stedelijke raad van Gent heeft in de zitting van 16 maart nopens de betrekkingen met de statie van de ijzeren weg beslist, dat de over de Schelde te leggen ijzeren brug de naam zal dragen van *Marcellisbrug* en machtigt het schepencollege aan één der te bouwen nieuwe straten de naam te geven van Lieven Bauwens.

25 april 1844

Sedert enige dagen zijn de werken aan de Marcellisbrug hernomen. Men maakt aan de hoekmuur een aanpassing van 60 centimeter. Hierdoor schijnen de discussies geëindigd welke tien maanden geleden zijn aangevangen tussen de beampten van *Bruggen en Wegen* en deze van de ijzeren weg.

De Marcellisbrug 1844

15 mei 1844

Het Koninklijk Besluit van 10 mei keurt het plan goed voor het openen van nieuwe straten in de Muinkmeersen, door de stedelijke raad van Gent in de zitting van 17 december 1842 aangenomen, alsmede het inrichten van boulevards aan beide zijden der statie en het verbreden der bestaande straten op de rechteroever van de Schelde, van de Muinkbrug tot aan de Sint-Lievensvest. Aan de inrichting van de boulevards kan geen gevolg gegeven worden, voordat de staat en het gemeentebestuur van Gent over de middelen van uitvoering zullen overeengekomen zijn..

18 mei 1844

Men heeft een begin gemaakt met het vervoeren van een gedeelte der stukken van de ijzeren brug naar de statie die moet gelegd worden aan de Lammerstraat. Een groot aantal nieuwsgierigen begeeft zich dagelijks ter plaatse om de ontzettend grote platen gegoten ijzer te bewonderen, welke met een ongelooflijke sierlijkheid en regematigheid zijn uitgevoerd.

27 juni 1844

Het leggen van de Marcellisbrug is op het punt van volbracht te zijn. Het is onbetwistbaar dat geen plaats meer nieuwsgierigheid verwekken zal dan de nieuwe en voornaamste ingang der stad Gent.

Het *Organe des Flandres* zegt dat onze burgemeester ter gelegenheid van de inhuldiging op 30 juni, eerste dag van de Gentse Kermis, een feestmaal zal geven, hetwelk de minister van Openbare Werken zal bijwonen.

17 juli 1844

In de stedelijke raad van Gent deed de heer De Pauw verslag over het verzoekschrift van de heren Antheunis, gebroeders, om gemachtigd te worden tot het openen van een straat in de Lange Violettestraat beneden de Vijf Windgatenbrug en moet uitlopen op de boulevards.

Deze nieuwe straat zou de zo gewenste en zo nodige gemeenschap openen tussen de wijk van Sint-Pieters, de Sint-Lievenspoort, de Keizerpoort en de kazernen van de ruitery en het voetvolk. De twee brugjes welke over de Oude Schelde moeten gelegd worden zullen elk een opening hebben van vier meter en in Rupelmondse steen worden gemetst, gewelfd zijn en voorzien van leuningen.

De werken voor het gedeelte gelegen tussen de Lange Violettestraat en de Oude Schelde, zullen onmiddellijk uitgevoerd worden.

15 september 1844

De aanvaarding van de Marcellisbrug was een week uitgesteld omdat men niet één voertuig heeft kunnen vinden dat genoegzaam sterk was om de vracht te dragen die tot proef over de brug moest rijden. Het huis *Detige* heeft uiteindelijk het gewicht van 12 015 kilo toch kunnen aanbrenen.

16 januari 1845

De minister van Openbare Werken maakte bekend dat het kasseien van de Van Arteveldeplaats te Gent is aanbesteed aan de heer Keulemans-Frison van Lier voor de som van 43 469 frank. Dezelfde onderneming zal de nieuwe verbinding tussen de Statiestraat en de Sint-Pietersnieuwstraat van kasseien voorzien. (** *aanvankelijk omvatte de Statiestraat de huidige Zuidstationstraat, vermeerderd met het Wilson- en Frankrijkplein*).

1 februari 1845

De bijzondere Gentse commissie van Openbare Werken, bij ministeriële beslissing van 15 april 1843 ingesteld, deed in de zitting van de stedelijke raad verslag over de toekomstige schikking der statie van de ijzeren weg.

Een eerste ontwerp plaatst de ingang der statie langs voren (** kant van het huidige Graaf van Vlaanderenplein) en maakt ze aldus regelmatig en gemakkelijk, een ander stelt een zijdelingse ingang voor (** kant van het huidige Wilsonplein).

Het gevoelen der commissie was voor het eerste ontwerp, dat door de heer hoofdingenieur Noël is opgesteld. Dit plan werd slechts door één lid bestreden, omdat de uitvoering daarvan het verplaatsen van de ingangen voor de koopwaren zal veroorzaken.

De verslaggever moedigde nochtans de raad aan het ontwerp van de heer Noël te volgen, vermits het magazijn toch zal moeten verplaatst worden, wegens de geplande aanleg van een vertakking die de statie met het *entrepot* aan het Dok moet verbinden.

De raad verklaarde zich in het voordeel van het ontwerp dat de ingang van de statie langs voren plaatst en verzond de zaak naar de commissie van Openbare Werken voor verder onderzoek.

28 maart 1845

De ontwerpen om in Gent nieuwe straten, openbare plaatsen en gemeenschapsmiddelen te openen als gevolg van het inrichten van een statie, zijn al zo spoedig uitgevoerd als verzonnen geweest.

Ongelukkiglijk blijft de voornaamste van alle, de Keizer Karelstraat, die heel het noordelijk deel van de stad aan de statie moet verbinden, onafgewerkt door aanslepende discussies met bijzondere grondeigenaars over de aflijning van de nieuw op te richten bebouwingen.

2 juni 1845

De bewoners en eigenaars der huizen gelegen op de Van Arteveldeplaats en in de Statiesstraat, de Brabantdam en de Keizer Karelstraat hebben een verzoekschrift naar de stedelijke raad gezonden waarin zij vragen dat de ingang van de statie van de ijzeren weg niet zou verplaatst worden.

25 juli 1845

In de stedelijke raad werd verslag gedaan door de commissies van Openbare Werken en Financiën over de uitvoering van het Koninklijk Besluit dat het algemeen ontwerp van afluiging voor de nieuwe wijk der Muinkmeersen goedkeurt.

De beide commissies stellen voor het plan gedeeltelijk te laten uitvoeren en omtrent de boulevards met het gouvernement in nieuwe onderhandelingen te treden.

9 september 1845

De bouwwerken voor de overdekte wijkplaatsen (** *perrons*) in de statie te Gent zullen binnenkort begonnen worden.

15 september 1845

Aangaande de openbare plaats welke zich bevindt voor de Marcellisbrug wordt in de stedelijke raad het voorstel gedaan, de ruimte aan de rechterkant der brug voorlopig in de staat te laten waarin zij zich thans bevindt. Op de linkerkant zal een stuk meers onteigend worden om aan de brug een regelmatige ligging te bezorgen.

29 november 1845

In de stedelijke raad van Gent werd het verdrag goedgekeurd dat de stad met het ministerie van Openbare Werken heeft aangegaan, betreffende de uiteindelijke inrichting van de statie van de ijzeren weg.

Daar de eerste twee opgemaakte plans met recht berispt werden, is het schepcollege in onderhandelingen getreden met de heer Masui, bestuurder der spoorwegen en die hebben aanleiding gegeven tot het opmaken van een derde plan, dat alle gewenste vereisten schijnt aan te bieden.

De beweging der statie zal zijdelings plaatshebben (** *kant van het huidige Wilsonplein*). Voor de statie (** *kant van het huidige Graaf van Vlaanderenplein*) zal een publieke plaats worden opgericht van 126 meter lengte en 61 meter breedte. Deze uitgestrektheid verschilt weinig met die van de Van Arteveldeplaats.

De statie zal met de breedte van haar omzomende gracht vergroot worden. Het magazijn der koopwaren zal verplaatst worden en de bouw zal op zulkdanige wijze zijn dat het zich in rechte lijn komt te bevinden met de nieuwe spoor-

baan die de statie met het Handelsdok moet verbinden.

Aan iedere zijde der standplaats zal een gebouw van 65 meter lengte opgericht worden. De ruimte die de twee gebouwen moet afscheiden zal 45 meter breed zijn en plaats bieden aan verscheidene rijsporen.

Aan de kant van de Marcellisbrug zal men geheel de statie kunnen overzien. Daar komt een andere openbare plaats van 111 meter lengte en een breedte van 80 meter. Die zal met traliewerk omringd worden, hetgeen een uitgave van 50 000 frank zal veroorzaken.

De totale som der uitgaven wordt berekend op 500 000 frank. Het aandeel van de stad zal gering zijn in vergelijking tot de opofferingen die andere grote steden voor de inrichting van hun statie hebben moeten doen.

De stad zal een gedeelte terrein van 2000 meter lengte op 20 meter breedte afstaan en voor de helft in de kosten van het traliewerk tussenkomen, op voorwaarde dat haar aandeel de 25 000 frank niet te boven gaat. Ook zal zij de helft dragen van de kosten voor het dempen van de gracht.

ERIK DE KEUKELEIRE

Uit "Station Gent-Zuid en het Gentse Zuidkwartier" deel 1 (1832-1910) - 356 p. - uitgave in eigen beheer - 2004.

DE GROTE BOURGONDISCHE HUWELIJKEN

Filips De Goede en Isabella van Portugal.

Met Jan zonder Vrees, zoon en opvolger van Filips de Stoute, wordt de zelfstandigheidspolitiek verder uitgewerkt. De cynieke hertog die zijn leven lang een handige maar gewetenloze bascuulpolitiek voerde en zelfs voor geen moord terugdeinsde, wist de onafhankelijkheid van het graafschap te handhaven zowel tegenover het keizerrijk als tegenover de Engelsen en de Fransen, en aldus zijn fiere leus “ Ic houd” eer aan te doen.

Zijn enige zoon Filips, later bijgenaamd de Goede, vertoefde in het Hof ten Walle of Prinsenhof toen hij vernam dat zijn vader Hertog Jan, op 10 september 1419 door trawanten van de Franse Dauphin op de brug van Montereau werd vermoord. Filip's vrouw, zuster van de Dauphin, moest de eerste woede-golf van Filips opvangen “Uwe broeder heeft mijn vader vermoord”. De arme Michaëla zou de beschuldigingen niet lang overleven, want zij stierf nog geen drie jaar later op 8 juli 1422, misschien wel vergiftigd door een Duitse vrouw, Durse Spazequerin!

De grote Hertog van het Westen was echter te optimistisch en rondborstig van karakter om er lang over te treuren. Ook zijn tweede vrouw bracht hij in oktober 1425 zonder veel tranen naar haar laatste rustplaats en toen kwam eindelijk, in 1430, zijn derde, het groot en prestigieus huwelijk met Isabella van Portugal.

De Conditor Belgii zoals Justus Lipsius hem genoemd heeft, of beter nog de “Goede Hertog” zoals ons volk hem noemde (behalve de Gentenaren na de slag van Gavere), uit dankbaarheid voor de vrede en de welstand welke zijne regering de Nederlanden bracht, was in 1430 een der machtigste monarchen van Europa geworden. Later zou hij zijne bezettingen zelfs nog uitbreiden en zich als de gelijke van de koningen en keizers aanstellen: “Philips, bi der gracie Gods, hertoghe van Bourgongnen, van Lothricke, van Brabant, van Lymborch, graef van Vlaendre, van Artois, van Zeelant ende van Namen, meergraef des Heilichs Rijcx, heer van Vrieslant, van Salens ende van Mechelen”.

In dit machtige rijk, een parel: Vlaanderen, land van weelde, van voorspoed. Het is daar dat Filips zijn huwelijk zou laten inzegenen en er aan de vreemde prins en afgevaardigden het zuiverste staaltje geven van wat toen alom in Europa geprezen en geroemd werd als “les fastes de Bourgogne”.

Het huwelijk van Filips met Michaëla was pro-frans geweest, dat met Isabella

zou pro-engels zijn.

Afgevaardigden van de hertog, waaronder Jan van Eyck, waren de bruid aan het hof van Jan I, koning van Portugal gaan afhalen. Op 29 december 1429 arriveerde de prinses met haar talrijk gevolg te Sluis waar zij op de komst van hare verloofde wachtte. Het huwelijk werd op 7 januari 1430 door Jean de Thoisy, bisschop van Doornik, ingezegend doch de werkelijke plechtigheden en feesten zouden vanaf 10 januari te Brugge doorgaan, de stad die met hare 150.000 inwoners, hare prachtige gebouwen en kerken, hare smalle doch kunstig versierde straten, op de talrijke vreemde prinsen en genodigden een onvergetelijke indruk moest laten.

Filips de Goede wou immers van die feesten een enig spektakel maken. Hij wou dat de vreemde gasten de stad zouden verlaten met het beeld van een praalvertoon welke dit van de Franse en Engelse koningen overtrof, met het idee dat Bourgondië waarlijk het schoonste en het rijkste land van Europa was.

Filips wachtte zijn echtgenote op in het hertogelijk paleis. Men heeft geschreven - want met schrijft het altijd in dergelijke omstandigheden -, dat hij dol verliefd was op de mooie Isabella, ofschoon de feiten dra het tegenovergestelde zouden bewijzen, en dat hij zelfs zou gezegd hebben: *Aultre n'auray Dame Isabeau tant que vivray*”!

Verliefd of niet verliefd, de hertog wou met dit huwelijk een grote slag slaan. Midden het festijn zou hij de Orde van het Gulden Vlies stichten, waarvan hij sedert jaren droomde, orde die zijn politieke macht en zijn prestige moest verstevigen en meteen ook, als tegenhanger van de Engelse Orde van de Kouseband, de volledige zelfstandigheid van de Grote Hertog van het Westen moest onderlijnen.

Op die 10 januari is Brugge een aardsparadijs voor het oog. Duizenden vlaggen en banieren wapperen aan de gevels, op alle pleinen werden verhogen opgetimmerd waarop Bijbelse en mythologische scenes worden uitgebeeld. Bij de stadspoort staan niet minder dan 800 vreemde kooplieden, symbool van de bloei van Brugge's handel, opgesteld op het ogenblik dat dame Isabella die vroeg in de morgen met zeven schepen Sluis langs het kanaal van Damme had verlaten, om 9 uur hare intrede deed in de stad. Honderden notabelen uit het hertogdom wachtten haar op in *“moult bel estat grandement”*.

Nooit heeft Brugge een dergelijk schouwspel geboden van kostbare stoffen, rijke klederdrachten, praalwagens, ruiters, hofdames, somptueus uitgeruste soldaten, knechten en dienaars. Sommige wagens uit de stoet, die meer dan twee uur nodig had om het paleis van de hertog te bereiken, werden door zestien paarden voortgetrokken. Sommige dames waren vergezeld van vier

honderd ruiters en ridders. Er was, geschenk van de regentes van Frankrijk, een chariot pendant moult richement doré, couvert de drap d'or, dont les pommeaux d'argent doré et émaillé pesaient plus de cent marcs d'argent" en ook de draagstoel "tant richement doré que il n'estoit point à penser" waarin Isabella plaats nam.

Langs de doortocht van de stoet hadden de leden van de 54 neringen van Brugge, allen in schitterende klederdracht post gevat, terwijl overal fanfares en trompetgeschal de kreten van het volk begeleidden. Men had zelfs naast muzikanten grote wijnpotten geplaatst, wat natuurlijk, in Vlaanderen, de ijver verdubbelt...

Voor het paleis kondigden 76 trompetters de hertog de komst van zijn prinselijke bruid aan.

Het spektakel voor het oog zou nu urenlang gepaard gaan met een festijn voor de maag.

Filips was de man niet om dit gedeelte van het programma te verwaarlozen. Hij had een ganse straat ingepalmd om het paleis te vergroten ten einde vier nieuwe keukens en evenwel rotisseriën op te trekken. Om de genodigden te kunnen ontvangen had men ook een reusachtige eetzaal moeten bouwen, 146 voet lang, 76 breed, waarvan de muren bekleed waren met kostbare drape-riën; op de twee dressoirs, elk 20 voet lang, had men met moeite het gouden en zilveren vaatwerk van de hertog kunnen opstapelen!

Wanneer alle genodigden hun plaats hadden ingenomen, bood de zaal een feë-riek aspect van praal en weelde: "les perles, émeraudes, saphirs, rubis, pierre fines, les broderies d'or et d'argent étaient semées comme une pluie d'étoiles sur les jupes historiées, les manteaux de samit, les souliers à poulaines, les hennins, cônes croissants et coiffures"; "oncques ne furent vues tant de riches robes de drap d'or et orfaverie que en icelle feste"!

Er waren zovele gerechten als genodigden, zovele tussengerechten als gerechten, want Vlaanderen moest ook die reputatie eer aandoen!

En die gerechten waren geen prullen. Een hunner stelde een kasteel met vier torens voor waarop het banier van de hertog wapperde; een ander een "grand pasté où il y avait un mouton tout vif, teint en bleu et les cornes dorées de fin or". Klein was het stuk niet, want "en icelle pasté étoit un homme nommé Hansse, le plus appert que on scau, vestu en habit de beste saulvaige; et quant le pasté fut ouvert, le mouton saillit en bas et l'homme au bout de la table alla folâtrer à Madame d'Or, une moult gracieuse folle".

In die tijd was een koninklijk feest ook een volksfeest, en Filips de Goede had er ook voor gezorgd dat de Bruggelingen op die heugelijke dag van dorst niet zouden sterven.

Gans de dag en ook gans de nacht stroomde de wijn met volle geuten uit twee

reusachtige fonteinen voor het paleis, wat van aard was om er de nodige stemming en geestdrift in te houden, en er zal wellicht geen Bruggeling geweest zijn die vroeg of nuchter in zijn bed zal gekropen zijn...

Filips had miljoenen uitgegeven voor dit huwelijksfeest doch het was niet enkel voor de mooie ogen van de nochtans beeldschone Isabella. Zo verliefd zal de hertog wel niet geweest zijn.

De clou, de apotheose van dit Barnumfeest was de stichting van de Orde van het Gulden Vlies, op het einde van het festijn, wanneer reeds menig glas was geledigd geworden, door de wapenkoning aangekondigd: "Mon dict Seigneur le duc a emprens et mis sus, un ordre qui est appelé la Toison d'Or, auquel outre la personne de monseigneur le duc, à vingtquatre chevaliers de noms et d'armes et sans reproches, nés en légal mariage..."

Daarmede besloot de hertog het feest met een coup de théâtre dat meer nog dan het praalvertoon, de genodigden voor immer zal bijgebleven zijn als de daad en het symbool welke samen de macht en het karakter van de nieuwe Europa-monarch, de Conditior Belgii, in hun volle daglicht hadden gesteld.

Pierre Kluyskens

HET FONDS J. MONSAERT: EEN POLITIEK ARCHIEF MET SOCIALE INSLAG (VERVOLG EN SLOT)

Het V.V.K.S. vormde politieke leiders, ondanks Spelregel 13.

In het vooruitzicht van de gemeenteraadsverkiezingen van 11 oktober 1964 vond de Katholieke Jeugdraad 'er goed aan te doen' om een 'nota' te schrijven ten behoeve van de plaatselijke katholieke jeugdbewegingen. De Katholieke Jeugdraad verwachtte van de jongeren 'dat zij zich tevens zouden oefenen in de kunst van het politieke leven, door rechtstreekse of onrechtstreekse deelname aan het beleid van de gemeente, provincie of land'. Het was de opdracht van de katholieke jeugdbewegingen om 'de evangelische boodschap' te verspreiden en die te laten uitstralen 'op gans het leven, ook het openbaar leven'. De katholieke jeugdbewegingen werden gewezen op hun bestendige taak bij te dragen 'in de vorming tot verantwoordelijkheidszin van

hun leden, ... Dit [gold] vooral op het vlak van de politiek die uiteraard, omdat zij berekend is op het algemeen welzijn van alle burgers, de hoogste waarde uitmaakt[e] van de menselijke samenleving, na het godsdienstige'.⁴⁹ Het is niet verwonderlijk dat feeling voor leiding geven en genieten van leiding geven, dat verworven competenties, dat geloof in eigen overtuigingskracht, etc. leidersfiguren aanzette om hun geldingsdrang te continueren door een politieke carrière aan te vangen. Het scoutspel was een goede voorbereiding op het politieke spel. De hopman kon daar het aangeleerde rollenspel reproduceren in een wereld van volwassenen; hoewel, Pierre Bourdieu wees op markante verschillen. Politiek veronderstelt een specifieke kennis en volgt een eigen logica.⁵⁰

Er was "Jaak" Monsaert het ideaal voorgehouden van een hogere levensstijl. De scout Monsaert verwierf specifieke competenties. Hij reproduceerde, cultiveerde en propageerde het aangeleerde met de mentaliteit van een scoutsleider, een professional in het spel. De katholieke scoutsidealen, en het hele veld waarin zij ingebed waren, bepaalden Monsaert's houding als politicus. Zij werden deel van zijn habitus. Hij was een 'professionele producent van denken voorstellingsschema's over de sociale wereld'⁵¹ geworden, een stand-puntbepaler binnen het universum van concurrerende standpunten. Hij wilde graag de stedelijke gemeenschap omvormen naar 'zijn' ideaalbeeld, zijn stadsvisie; eerst te Sint-Amandsberg daarna in Groot Gent. Dat zou leiden tot sterk gepersonaliseerd leiderschap, eerder dan collectief op het niveau van het college. Dat hield het risico in dat het lange termijn denken niet zou bestendig worden over de legislaturen heen.

Oud-leidersfiguren, door katholieke scouting gevormd, traden dikwijls in de gemeentepolitiek. Sommigen stootten door naar de nationale politiek. Maurits Coppieters⁵² bijvoorbeeld was een eminent spreker op de jaarlijkse goubijeenkomst van aalmoezeniers, gerecruteerd aan het Groot Seminarie te Mechelen. Hij sprak er over scoutisme 'bij de theologen en de filosofen'.⁵³ Jean-Luc Dehaene, die op 7 maart 1992 België 's Eerste Minister zou worden, werd in 1964 'Verbondskommissaris' bij VVKS.⁵⁴ Hij legde zijn mandaat neer op 1 september 1967, nadat hij met Verbondsvoorzitter F. Nédée 'met grote moed, inzicht en toewijding' de vernieuwingen binnen VVKS had doorgevoerd.⁵⁵

Jacques Monsaert's visie op de maatschappij.

Jurist Monsaert werd arrondissementeel secretaris van de CVP Gent-Eeklo van 1964 tot vermoedelijk november 1975. Hij was voorzitter van de CVP te Sint-Amandsberg en werd er lijsttrekker voor die partij bij de gemeenteraads-

verkiezingen van 11 oktober 1970. Jacques Monsaert werd burgemeester zonder ooit schepen of raadslid te zijn geweest. De kersverse burgemeester ging een coalitie aan met de BSP en was daar tevreden over. Arrondissementeel partijvoorzitter Honoré Van Steenberge en ACV-advokaat Leo Martens waren de tutoren van meester Monsaert.⁵⁶

Monsaert's interessevelden⁵⁷, zijn visie op mens en maatschappij, laten zich kennen door de aard van de tijdschriften die hij bijhield, de verzamelde documentatie, briefwisseling etc. De 'diepere motivatie van zijn politiek handelen' kwam het meest sprekend tot uiting in de 'Toespraak door burgemeester J. Monsaert tot het stedelijk congres van de CVP op 9 maart 1986'.⁵⁸ Het onderlijnen in onderstaand excerpt was van zijn hand.

'Waarde Vrienden,

...Naast dit programma van belangrijke projecten, die bepalend zijn voor de industriële, commerciële, historische en culturele uitstraling van Gent, lijkt het me essentieel ook nog even stil te staan bij het sociaal profiel van ons beleid.

Men kan immers in het politiek bedrijf twee niveaus onderscheiden: het technologische en het ideologische. Tot het eerste behoren al de projecten waarover ik U zoëven sprak. Tot het ideologische behoort de diepere motivatie van ons politiek handelen.

Om U duidelijk te maken wat ik bedoel, wil ik U een korte tekst citeren uit het lezenswaardig[e] boekje van Phil BOSMANS "In Liefde weer Mens worden":

*Mensen zijn geen broeders
en geen zusters meer.
Mensen zitten,
vervaagd achter glas en
beton,
allen in een eigen stulp
met een eigen atmosfeer.
Het menselijk contact
is gestorven
in een koude administratie,
waar mensen herleid worden
tot nummers
op de rug van dossiers
of tot code*

*op magnetische banden.
Mensen voelen zich
voor elkaar
niet meer verantwoordelijk.
Mensen worden
concurrenten
in de arena
waar gevochten wordt
voor het grootste deel
van de koek.
Mensen worden verdrukt,
gekweld en uitgemoord,
terwijl miljoenen
met beate gezichten
voor de "lichtbak" zitten,
er kennis van nemen
en daarna
de show volgen !*

Een christen democratische partij, die de leuze “omdat mensen belangrijk zijn” in haar vaandel draagt, moet zich m.i. permanent bezinnen over onze maatschappelijke structuren, ook de gemeentelijke.

De ingewikkeldheid, de bureaucratisering, de afstandelijkheid van het beleid - ook in een grote stad zoals de onze - leiden niet alleen tot vervreemding van de burgers tegenover het gezag; ze vormen ook een groot gevaar voor de efficiëntie van de democratische besluitvorming. Het is het proces van vermening, waarover M. EYSKENS het heeft in zijn boek “Bron en Horizon”.

Welnu, als christen democraten hebben wij de plicht onze gemeentelijke structuren permanent in vraag te stellen, of m.a.w. onze structuren zo uit te bouwen dat de menselijke persoon en zijn vrijheid het best geëerbiedigd worden.⁵⁹

Phil BOSMANS in zijn reeds geciteerd boekje schrijft het als volgt:

*De staat
kan geen zieke bezoeken!
De structuren kunnen niet
met een gehandicapte gaan wandelen!
Jij wel!*

Waar socialisering en collectivisering hoofdzakelijk bij de structuren zweren

en vrijwillige inzet en het opnemen van persoonlijke verantwoordelijkheid vaak als paternalisme dood verven, geloven wij dat er nog mensen zijn die voor mekaar zorg willen dragen vanuit een vrijwillig engagement.

Dit maakt trouwens de rijkdom uit van onze christelijk geïnspireerde organisaties en dit moet zich dus ook vertalen in ons beleid, uiteraard vooral in ons sociaal beleid, maar ook in de wijze waarop wij onze dienstverlening aan de bevolking organiseren en evalueren.

Aan dit aspect van het beleid moeten wij blijvende aandacht besteden, temeer omdat het gemeentelijk[e] niveau nog het enige en dus het niveau bij uitstek is om aan deze voortschrijdende vervreemding en nivellering iets te doen.

... Het moet de ambitie zijn van de christen democratie - en derhalve van ons allen - ervoor te zorgen - niet louter met lippendienst maar door onze daadwerkelijke inzet - dat Gent niet enkel een stad zou zijn waar de historische monumenten, hoe waardevol ook, of de structuren, hoe eerbiedwaardig ook, maar eerst en vóór alles de mensen belangrijk zijn.' Einde citaat.

'Vrijwillig engagement' lag Monsaert nauw aan het hart⁶⁰, denk maar aan de idee van een 'gezins-900'⁶¹, bejaardenzorg op het niveau van de buurt⁶², nazorg voor minder validen, enz. Aanvankelijk was hij groot voorstander van 'Participatie en inspraak'⁶³. Hij motiveerde: 'Participatie is niet alleen te verantwoorden vanuit een democratisch standpunt. Participatie is ook noodzakelijk voor een efficiënt en doelgericht beleid. Het wordt immers steeds duidelijker dat deskundigen en mandatarissen niet alles alleen kunnen oplossen vanuit een administratieve en juridische wereld, maar voeling met de praktijk nodig is om tot goede oplossingen te komen.'⁶⁴ De scout was aan het woord; of beter uitgedrukt de scoutsleider die hield van het 'spel'. Maar met de jaren leerde Monsaert dat 'niemand kan profijt halen uit het spel, zelfs niet degenen die het spel beheersen, zonder zich erin te begeven en zich erin te verliezen.'⁶⁵...

In tegenstelling tot Gentse partijgenoten⁶⁶ en andere lokale politieke coryfeeën⁶⁷ heeft hij zich nooit aangetrokken gevoeld tot de nationale of regionale politiek. J. Monsaert wilde dicht bij de mensen staan, beweerde hij, en de gemeentepolitiek bood hem daartoe de meeste kansen.

André Coenen

NOTEN

- ⁴⁹ FJM, D 70 – DC3550 – Stukken mbt. Jeugdbeleid in de gemeente in het vooruitzicht van de gemeenteraadsverkiezingen van oktober 1964. Rapport over gemeentelijk jeugdbeleid. Nota van het J.V.K.A.: De gemeenteverkiezingen 1964 | Dehaene J.L. | VVKS RS: 135 | 1964.06.17
- ⁵⁰ ‘... evenals de godsdienstige, artistieke of wetenschappelijke habitus vergt de habitus van politicus een speciale training. Om te beginnen natuurlijk de hele leerschool die moet worden doorlopen voor het opdoen van de specifieke kennis (het corpus van de theorieën, problematieken, begrippen, historische tradities, economische gegevens enzovoort) die is voortgebracht en geaccumuleerd door de arbeid van beroeps politici uit heden en verleden, of van meer algemene bekwaamheden zoals het beheersen van een bepaald taalgebruik en een zekere politieke welsprekendheid, die van de *volkstribuun*, onontbeerlijk in de betrekkingen met leken, of die van de debater, noodzakelijk voor de betrekkingen tussen de professionals onderling. Maar het gaat ook en vooral om die vorm van *inwijding*, met al zijn beproevingen en overgangsriten, die een praktische beheersing van de immanente logica van het politieke veld bevordert en een de facto onderwerping aan de waarden, hiërarchieën en vormen van censuur die inherent zijn aan dat veld, of aan de bijzondere vorm die deze dwang en controle aannemen binnen elke afzonderlijke partij.’
- Bourdieu Pierre, *Opstellen over smaak, habitus en het veldbegrip*. Gekozen door Dick Pels. Van Gennep, Amsterdam, 1989, p219.
- ⁵¹ Bourdieu Pierre, *Opstellen over smaak, habitus en het veldbegrip*. Gekozen door Dick Pels. Van Gennep, Amsterdam, 1989, p220.
- ⁵² Maurits Coppieters uit Sint-Amandsberg, kunsthistoricus en voorman van de Volksunie.
- ⁵³ FJM, D 70 – DC3535 – Stukken mbt. Verbondspatrouille [VVKS] van 23 juni 1962 | 1962.06.03, p. 2.
- ⁵⁴ FJM, D 70 – DC3539 – Moreel verslag 1964 | 1964. VVKS telde toen 34.886 leden. & FJM, D 70 – DC3550 – Stukken mbt. Jeugdbeleid in de gemeente in het vooruitzicht van de gemeenteraadsverkiezingen van oktober 1964. Rapport over gemeentelijk jeugdbeleid. Nota van het J.V.K.A.: De gemeenteverkiezingen 1964 | Dehaene J.L. | VVKS RS: 135 | 1964.06.17
- ⁵⁵ FJM, D 70 – DC3573 – Uitnodiging voor de Verbondsraad van 28 mei 1967. Insignes bij Jongverkeners. Ontwerp tot concrete uitwerking van de vaardigheidsinsignes. Voorstel begroting 1967-1968. Voorstel benoeming nieuwe leden van de Raad. De wet van de jongverkeners. Voorstel van een verkenerswet. De belofte. Wet en belofte. Wijziging kalender | Nédée F., Dehaene J.L., De Ridder K., ... | VVKS RS: 67/111, 67/112, 67/122, 67/125, 67/126, 67/145, 67/146, 67/147, 67/155 | 1967.05.28
- ⁵⁶ FJM, D 44 – DC1914 – Knack - 6 oktober 1976 – Jacques Monsaert: *uit de hoed getoverd*. Niet gesigneerd artikel, p.27.
- ⁵⁷ Opvallend veel abonnementen op tijdschriften van heemkundige kringen, blaadjes met taal-tips, documentatie over jeugdzorg – probleemsituaties in het bijzonder – juridische werken en uiteraard kiespropaganda van alle lokale partijen...
- ⁵⁸ FJM, D 66 – DC3291 – Toespraak door burgemeester J. Monsaert tot het stedelijk congres van de CVP op 9 maart 1986 | 1986.03.09 | met verwijzing naar M. Eyskens en Ph. Bosmans. De tekst is opgenomen in het congresboek. Zie FJM, D 77 – DC4019 – Christelijke Volkspartij – Afdeling Gent - Stedelijk Congres van 8 en 9 maart 1986.
- ⁵⁹ J. Monsaert vertolkte het standpunt van de partij. De definitie van christen-democratie door Piet Raes in *De kracht van mensen en gemeenschappen*. (Ceder, studiedienst van CD&V, Brussel, 2003, p. 8) luidt niet anders: ‘De christen-democratie wil verder bouwen op het vertrouwen dat mensen in elkaar stellen in ontmoeting, in gemeenschappen en in samenlevings-

verbanden. Zij wendt voor de oplossing van de maatschappelijke vraagstukken die zich stellen de blik niet naar de overheid, niet naar de markt maar naar de samenleving en haar samenbindende instituties.’

⁶⁰ FJM, D 44 – DC1916 & D 68 – DC3442 – Krantenknipsel uit Knack - 9 maart 1983: *Jacques Monsaert: een kristendemokraat. Grootse plannen met een lege stadskas?* | 1983.03.09.

Monsaert verwees in het interview naar de manier waarop ‘zij’ destijds in Sint-Amandsberg diepvriesmaaltijden bedelden. ‘Wij deden dat met vrijwilligers, buurtmensen, die de maaltijden thuis brachten, maar meteen ook tijd maakten voor een babbel of een boodschap. Het feit dat dergelijk sociaal contact met de fusie werd verbroken en al die vrijwilligers toen door bejaardenhelpsters werden vervangen, bleef mij altijd zwaar op de maag liggen.’

⁶¹ FJM, D 63 – DC3040 & D 65 – DC3216 – CVP *Richtplan Gent*. Brochure p. 65.

⁶² Verschillende indicaties in de archiefstukken wijzen erop dat Jacques Monsaert erg gehecht was aan het buurtniveau. In hoeverre dat een historisch bepaalde affiniteit van hem was, dan wel een door het scoutisme aangereikt groepsgevoel, en/of inherent aan de partij-ideologie blijven open vragen. Dat het gezinsleven de beste garanties inhoudt voor de ‘huiselijke’ overdracht van cultureel kapitaal is een traditionele stelling van de christen democraten. Het gezin en bij uitbreiding de buurt vormen de best verborgen en sociaal meest doorslaggevend educatieve investering.

Dat wordt nog steeds bevestigd en herhaald. ‘Het christen-democratisch gemeenschapsdenken is het verhaal van persoonlijke emancipatie en zelfontplooiing door samenlevingsopbouw en gemeenschapsvorming. Het is een pleidooi voor de koppeling van de waardevolle (keuze)vrijheid van het individu aan de loyaliteit ten overstaan van diverse gemeenschapsvormen (gezin, familie, buurt, vereniging, ...)’ In Raes Piet, *De kracht van mensen en gemeenschappen*. Ceder, studiedienst van CD&V, Brussel, 2003, p. 14.

⁶³ FJM, D 63 – DC3040 & D 65 – DC3216 – Brochure CVP *Richtplan Gent*. Dit is de titel van hoofdstuk 1. van deel 3. Gemeentebeleid is gemeenschapsbeleid. p. 96 e.v.

⁶⁴ FJM, D 63 – DC3040 & D 65 – DC3216 – CVP *Richtplan Gent*. Brochure p. 99.

⁶⁵ Bourdieu verduidelijkt: ‘De onderschikking van het geheel der praktijken aan één objectieve bedoeling, een soort orkestratie zonder dirigent, komt slechts tot stand via de overeenstemming die zich als het ware buiten de handelende personen om en over hun hoofden heen voltrekt. Dat is de overeenstemming tussen wat de actoren zijn en wat zij doen, tussen hun subjectieve ‘roeping’ (datgene waarvoor zij zich ‘gemaakt’ voelen) en hun objectieve ‘missie’ (datgene wat men van hen verwacht)...’ Bourdieu Pierre, *Opstellen over smaak, habitus en het veldbegrip*. Gekozen door Dick Pels. Van Gennep, Amsterdam, 1989, p. 75-76.

⁶⁶ Zoals Wilfried Martens, Tony Van Parys o.a.

⁶⁷ Willy De Clercq en Guy Verhofstadt bijvoorbeeld.

GENTSE MEMORIEDAGEN: 2-3-4-5-6-7-8 OKTOBER

2 Oktober 1439

Filips De Goede schaft de Raad van Vlaanderen af in Gent en sticht een nieuwe in Kortrijk

2 Oktober 1584

De Aartsbisschop van Mechelen doet zijn intrede in Gent om het katholicisme te herstellen.

2 Oktober 1682

Dood van Justus Billet.

Zie "Ghendtsche Tydinghen" - 2006 - N° 6 - pp. 387-388.

2 Oktober 1796

Het klooster van de Predikheren wordt met zijn inboedel in beslag genomen.

2 Oktober 1798

De Republikeinen verkopen het klooster van de Zwarte Zusters.

2 Oktober 1836

Geboorte van Guillaume Rommelaere.

Zie "Ghendtsche Tydinghen" - 2002 - N° 4 - pp. 246.

2 Oktober 1839

Het volk haalt de Vrijheidsboom op de Vrijdagmarkt omver en steekt hem in brand.

Opstand door werknemers uit de textielindustrie, onderdrukt door het leger. Constant Dossche wordt aangehouden.

2 Oktober 1849

Dood van Louis De Soutere.

Zie “Ghendtsche Tydinghen” - 2004 - N° 5 - pp. 331.

2 Oktober 1854

Wijding van de nieuwe Predikherenkerk in de Holstraat. Laatste mis in de oude kerk.

2 Oktober 1862

Inhuldiging van de nieuwe werkhuizen van Carels op den Dok.

2 Oktober 1864

Dood van Monseigneur Louis Delebecque. Hij was de 21e Bisschop van Gent: van 1838 tot 1864.

Hij werd geboren te Warneton op 7 December 1796.

Op het ogenblik zijner benoeming was hij President van het Seminarie van Brugge.

Deze prelaat deed zich opmerken door de hevige strijd die hij voerde tegen het officieel onderwijs, in het bijzonder tegen de Universiteit. Deze aanvallen gaven aanleiding tot tegenmanifestaties waarvan men het verslag kan lezen in kranten van die tijd.

2 Oktober 1865

Opening van het Instituut Laurent in de Onderstraat.

Het was gevestigd in het oude Braemsteen en het daarnaast gelegen huis dat in 1537 gebouwd werd om het Braemsteen te vergroten.

Het kwam er nadat de Blauwe Meisjes het gebouw verlaten hadden.

In 1902 werd het verbouwd. Verbouwd bij manier van spreken want het werd tot op de grond afgebroken. Buiten de pijlers van het zogenaamde krocht is er niets overgebleven van het oud steen. Er kwam een volledig nieuw gebouw dat ontworpen werd door stadsarchitect Charles Van Rysselberghe.

Het was destijds een van de 3 “betalende stadsscholen”, samen met de school in de Van Monckhovenstraat en de school in het Oude Begijnhof.

Het is in 1887 dat het naar François Laurent genoemd werd.

Onderstraat - Instituut Laurent

2 Oktober 1882

Geboorte van de beeldhouwer Leon Sarteel.

Hij kwam ter wereld in een meester-kleermakersgezin van 6 kinderen.

Kunst was voor hem geen late roeping want wij vinden hem als 12-jarige reeds in beeldhouwersateliers waar hij zich bekwaamt in het houtsnijden.

Talent is heel goed, maar een goede basisopleiding kan nooit kwaad. Het gezin woont nabij het St-Lucasinstituut, het is dus normaal dat hij daar belandt. Hij studeert er 3 jaar en zet dan zijn studies verder aan onze Academie waar hij o.a. Jean Delvin en Jules Van Biesbroeck de oude als leraars heeft. Na schitterende studies behaalt hij de 6-jaarlijkse prijs “Laureaat van de Beeldhouwkunde”. Deze aanzienlijke prijs laat hem toe zich gedurende 3 jaar volledig te wijden aan de Kunst in zijn atelier in St-Denijs-Westrem. Voordien had hij ook al een tijdje gewerkt in het atelier van Aloïs De Beule.

Leon Sarteel
1882-1942

Zijn eerste officiële tentoonstelling is zijn deelname aan het driejaarlijks Salon van 1909 met 3 werken, waaronder “De Redenaar” die onmiddellijk inslaat en een van zijn meest bekende werken zal blijven. Door de Staat wordt hij uitgenodigd deel te nemen aan tentoonstellingen in

Rome, Venetië, Milaan, Budapest, Parijs, Amsterdam, Montreal, etc.

In 1915 komt hij terug in Gent wonen en installeert zijn atelier in de Luxemburgstraat, maar in 1929 bouwt hij een huis met atelier in de Vaderlandstraat. Het is ondoelrijk ook maar een klein deel op te noemen van het oeuvre van Sarteel.

Enkele: de levensgrote beelden “Flora” en “Pomona” nu nog steeds te zien aan de ingang van het Kasteel Borluut, “De Kop van kunstschilder Callewaert” aangekocht door de stad, het borstbeeld van Professor Boulvin dat staat in het perystilium van de Universiteit, het bronzen beeld “Soldaat Van den Kerckhove” op het Campo Santo, de levensgrote vrouwenfiguur voor de Rozentuin van de Wereldtentoonstelling van 1935 in Brussel.

Dat onze bewondering voor Leon Sarteel niet berust op een soort Gents chauvinisme moge blijken uit een passage van een artikel dat verscheen in het Frans tijdschrift “Revue du Vrai et du Beau”: “On reconnaît toutes les qualités d’un très grand sculpteur. La Belgique possède en Léon Sarteel un artiste de tout premier plan.”

Deze keer werd hij niet vergeten bij de straatnaamgeving want een pleintje in het Schelde-oord heet “Leon Sarteelplein”.

3 Oktober 1573

Geboorte te Gent van Walaeus, anders gezegd van Antoon De Waele.
Van 1619 tot 1639 was hij hoogleraar van Theologie aan de Universiteit van Leiden.
Hij stierf aldaar op 9 Juli 1639.

3 Oktober 1595

De Draak spuwt voor de eerste maal vuur bij de viering van de inname van Cambray.

3 Oktober 1804

De School voor Geneeskunde installeert zich in de bovenzalen van het Pakhuis.

3 Oktober 1826

Inhuldiging van het Paleis der Universiteit.

3 Oktober 1837

Jean-Baptiste Minne-Barth die dienstdoende burgemeester van Gent was, wordt effectief benoemd.

3 Oktober 1885

Stichting van de “Royal Racing Club de Gand”. Het lokaal was toen in het “Café du Théâtre. Het oorspronkelijk doel was het bevorderen van het lopen en het is slechts geleidelijk dat het evolueerde naar een voetbalclub. Ontstond door de versmelting van 3 clubs: de “Union Pédèstre”, de “Athletic Club” en de “Sportmens”. Versmolt later met F.C. Heirnis, Meulestede en K.F.C. Oostakker om de huidige “Koninklijke Racing Club Gent-Zeehaven” te worden.

3 Oktober 1889

Dood van Karel Miry.
Zie Ghendtsche Tydinghen” - 2006 - N° 4 - pp. 258-259.

3 Oktober 1907

De laatste militairen verlaten de Citadelkazerne.

3 Oktober 1921

Dood van Mathias Zens.

Zie Ghendtsche Tydinghen” - 2007 - N° 1 - pp. 48

3 Oktober 1926

Inwijding van het standbeeld van het Heilig Hart op het Van Arteveldeplein.
Het werd gebeeldhouwd door Joseph Cornelis.

4 Oktober 1578

Jacob Hessele wordt opgeknoopt.

Deze advocaat werd in 1561 Procureur-Generaal bij de Raad van Vlaanderen.

In 1572 werd hij door Alva benoemd tot Raadsheer van de Bloedraad.

Hij kenmerkte zich door zijn fanatisme bij de vervolging van de protestanten en maakte zich aldus veel vijanden. Hij sprak mede de doodstraf uit over Egmont en Hoorn.

Men beweert dat hij gedurende de zittingen van de Bloedraad zat te slapen.

Als het vonnis moest uitgesproken worden maakte men hem wakker en hij zei toen steeds “Ad patibulum” (naar de galg).

Op aandringen van zijn vrouw en van raadgevingen tot gematigheid van Viglius gaf hij in 1571 zijn ontslag als “conseiller” van de Bloedraad. Hij verblijft nu in zijn hotel op de Korenlei, maar is nog altijd even fanatiek.

In Oktober 1577 wordt hij aangehouden en opgesloten in het Ryhovesteen. In November werd hij overgebracht naar de stadsgevangenis. In Oktober doet Ryhove hem opknopen te St-Denijs-Westrem.

4 Oktober 1819

Jean-Baptiste Hellebaut wordt benoemd tot Rector van de Universiteit.

Zie “Ghendtsche Tydinghen” - 2006 - N° 3 - pp. 190-192.

4 Oktober 1821

Willem I geeft zijn toestemming tot het bouwen van de Citadel.

4 Oktober 1832

Oprichting van een Hof van Beroep in Gent.

4 Oktober 1936

Uitgang van een historische stoet ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van het 1e Artillerie-Regiment.

5 Oktober 1111

Dood van Robert II van Jeruzalem.

Deze 11e Graaf van Vlaanderen regeerde van 1093 tot 1111.

Volgde zijn vader Robert Ie Frison op. Gedurende de pelgrimstocht van zijn vader had hij reeds het graafschap geregeerd.

Aan het hoofd van de Vlaamse ridders nam hij deel aan een kruistocht. Hij ging eerst naar Constantinopel waar hij, net zoals zijn vader, ontvangen werd door Keizer Alexis. Hij was zeer moedig in de strijd en na de inname van Jeruzalem werd hem het koningschap daarover aangeboden. Hij sloeg dit evenwel af.

In 1100 veroorzaakte zijn terugkeer in Vlaanderen aan het hoofd van de overblijfselen van zijn leger, algemene vreugde.

Nauwelijks terug moest hij oorlog voeren tegen de Keizer van Duitsland om zijn bezittingen te verdedigen in het Keizerlijk Vlaanderen.

In 1111 nam hij deel aan de belegering van Meaux, in de oorlog tussen Louis 1e Gros en Henri sans Terre. Bij de achtervolging der belegerden viel hij en werd vertrappeld door de paarden.

Hij werd met praal begraven in de Abdij van St-Vaast te Arras. Hij was getrouwd met Clémence de Bourgogne en zijn zoon was Boudewijn VII (à la Hache).

5 Oktober 1582

5 Oktober wordt ineens 15 Oktober.

Dit was een bepaling van Paus Gregorius XIII om de achterstand veroorzaakt door de Juliaanse kalender weg te werken.

5 Oktober 1834

“Luchtreiziger” Margat stijgt op met een met waterstof gevulde ballon vanop

de Bijlokemeersen. Alhoewel dit evenement slechts weinig volk gelokt had kreeg hij van het Stadsbestuur een niet te versmaden toelage van 1.000 goudfranken.

5 Oktober 1885

Geboorte van Désiré Defauw.

Zie “Ghendtsche Tydinghen” - 2005 - N° 5 - pp. 344-345.

5 Oktober 1959

Dood van Karel Van Belle.

Deze zoon van een huisschilder werd kunstschilder.

Hij werd geboren op 30 April 1884.

Hij was gespecialiseerd in het schilderen van vrouwen en van kinderen. Hij had zijn atelier op de Begijnhofdries.

6 Oktober 877

Dood van Karel de Kale.

Deze kleinzoon van Karel de Grote verdeelde in 843 met zijn 2 broers Lothaire I en Louis le Germanique het keizerrijk. Verdrag van Verdun.

6 Oktober 1578

Inaugurale les aan de Calvinistische Universiteit door Kimedonck in de kleine refter van het oud Vrouwebroersklooster.

6 Oktober 1797

Eerste vergadering van de door de Fransen opgericht “Burgerlijke Godshuizen”.

6 Oktober 1801

Geboorte van Brunon Saurel.

Zie “Ghendtsche Tydinghen” - 1993 - N° 5 - pp. 292.

6 oktober 1810

Lieven Bauwens treedt in het huwelijk met Mary Kenyon te Drongen.
Zij werd in 1785 geboren te Ashton-under-Lyne en stierf in 1834 nabij Hemixem.

6 Oktober 1820

Koning Willem I en zijn zoon Prins Frederik brengen een officieel bezoek aan Gent. Hij inspecteert o.m. het terrein waar de nieuwe citadel moet komen.

6 Oktober 1858

Inwijding van de nieuwe St-Barbarakerk in de Savaanstraat.

6 Oktober 1881

Dood van Hippolyte Metdepenningen
Zie "Ghendtsche Tydinghen" - 1981 - N° 6 - pp. 269-285.
Zie "Ghendtsche Tydinghen" - 1982 - N° 1 - pp. 3-15.

6 Oktober 1902

Geboorte van Raphaël De Buck.
Na de Begijnhofschool ging hij naar de Academie waar hij Georges Minne, Jean Delvin en Geo Verbanck als leraar had.
Hij had net zoals zijn vader de kunstschilder Leonard zijn atelier in het Patershol.
Hij schilderde vooral vrouwen.
Deze halfbroer van Walter De Buck stierf op 29 Maart 1986.

6 Oktober 1928

De laatste trein vertrekt uit de Zuidstatie.

7 Oktober 1481

Moord op Jan van Dadizeele.
Zie "Ghendtsche Tydinghen" - 2000 - N° 2 - pp. 108-109.

7 Oktober 1531

Ordonnantie van Keizer Karel die het bedelen afschaft en de steun aan de armen organiseert. Stichting van de Armenkamers.

7 Oktober 1822

Jean-Baptiste Guinard wordt plechtig ontvangen te Ledeberg nadat hij tot lauraat der Hogeschool werd uitgeroepen.

Zie “Ghendtsche Tydinghen” - 2002 - N° 4 - pp. 251.

7 Oktober 1866

Inwijding van de St-Jan-Baptistkerk op de Brugse Poort.

7 Oktober 1900

Dood op zijn kasteel van Baron Auguste de Maere-Limnander.

Na zijn 2e huwelijk werd hij ook bekend als de Maere d’Aertrycke.

Alhoewel geboren in Sint-Niklaas past hij toch volledig in de galerij van Gentse figuren, want hij heeft hier geleefd en een zeer belangrijke en positieve rol gespeeld. Zonder hem zouden verschillende waardevolle stadsgezichten verdwenen zijn.

Zijn vader was een organist die na 1830 uitweek naar Holland. Auguste ging naar school in Deventer en in Amsterdam, waarna hij zijn ingenieursdiploma ging halen aan de Ecole Centrale in Parijs.

Als hij 24 is komt hij zich in onze stad vestigen. De man heeft hier zo veel gepresteerd dat wij noodgedwongen sterk moeten resumeren.

In 1857 wordt hij gemeenteraadslid en van 1858 tot 1866 is hij Schepen van Openbare Werken. Onder zijn beleid worden de Frère Orbanlaan, de Godshuizelaan en de Plezante Vest aangelegd. Hij was bovendien een specialist van waterwegen en de ontwerper van de grote sluis op de Heirnis waardoor de hinderlijke binnensluizen konden verdwijnen.

In 1866 wordt hij volksvertegenwoordiger en in 1879 wordt hij door Ferdinand de Lesseps uitgenodigd om deel te nemen aan het “Congrès interocéanique du Canal de Panama”; hij wordt er de secretaris van.

Wanneer er een geschil ontstaat tussen de kantons Genève en Vaud wegens overstromingen van de Rhône, doet het Hoger Bondsgerechtshof beroep op hem om op te treden als scheidsrechter.

Wanneer in 1886 het Gravensteen dat nog in particulier bezit was, te koop

Auguste de Maere Limnander
1826-1900

gesteld wordt, dreigt Gent een unieke kans te missen omdat Burgemeester Lippens en Minister Beernaert het niet eens kunnen worden over een gemeenschappelijke aankoop. De Maere, die blijk geeft van diplomatiek inzicht, roept een commissie samen die bestaat uit een gelijk aantal katholieke en liberale prominenten. Op zijn initiatief wordt een verzoenend voorstel opgesteld dat elke groep gaat verdedigen bij zijn partijgenoten.

Men kan zich afvragen hoe het Gravensteen en het Veerleplein er nu zouden uitgezien hebben zonder de tussenkomst van de Maere.

Het is ook op zijn initiatief dat in 1893, in zijn huis in de Zonnestraat, de

“Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent” opgericht werd, een vereniging die er veel heeft toe bijgedragen om ons monumentenbezit te beschermen.

Onnodig te zeggen dat hij ook lid was van de stedelijke “Commissie van Monumenten en Stadsgezichten”.

De Maere, die wegens zijn jeugd in Holland keurig Nederlands sprak was de Voorzitter van de Nederlandse congressen die te Gent plaatsvonden in 1867, 1891 en 1899. Deze muziek liefhebber die zelf een niet onverdienstelijke cellospeler was, was ook Voorzitter van de “Société Royale des Choeur”.

Waar zitten onder onze hedendaagse politici mensen van een dergelijke allure?

8 Oktober 1789

Dood van Jean-Baptiste Van Reysschoot.

Zie “Ghendtsche Tydinghen” - 2007 - N° 4 - pp. 242.

8 Oktober 1806

Geboorte van Adolphe Burggraeve.

Zie “Ghendtsche Tydinghen” - 2003 - N° 6 - pp. 399.

8 Oktober 1824

Geboorte van Baard Vermeulen

Zie “Ghendtsche Tydinghen” - 2006 - N° 5 - pp. 327-328.

8 Oktober 1843

Dood van Eugène Van Hoobrouck, Heer van Mooregem.

Katholiek Senator van 1831 tot 1835. Hij werd geboren op 27 April 1756.

Inrichter van de befaamde Nijverheidstentoonstelling.

Bij zijn bezoek aan België in 1803 beval Napoleon de creatie van “gardes d’honneur”, uitsluitend samengesteld uit Belgen. In Gent was hun chef Van Hoobrouck.

In 1791 bouwde Pisson voor hem het “Hotel Van Hoobrouck” op de Vlasmarkt.

8 Oktober 1848

Geboorte van Pierre De Geyter

Zie “Ghendtsche Tydinghen” - 2008 - N° 4 - pp. 240-242.

8 Oktober 1848

Geboorte op het Nieuwland van de folklorist Lodewijk De Vriese.

Wij zeggen folklorist, maar zouden even goed kunnen spreken van drukker, uitgever, schrijver, journalist, polemist of gewoon “Gentsche Lollekeshière”.

Op 15-jarige leeftijd verlaat hij de school om notarisklerk te worden. Niet voor lang evenwel, want hij bekommt een baantje bij het Provinciebestuur.

Het schrijven zat hem in het bloed en hij presteert het, nog vooraleer hij meerderjarig is, door de bisschoppelijke overheid bestempeld te worden als godsluoचनाaar. Zijn gewoonte om op een ongezouten manier te zeggen en te schrijven wat hij meende bracht hem in moeilijkheden op het Provinciebestuur en in 1874 geeft hij er zijn ontslag.

Hij vestigt zich als uitgever met een niet te geloven productiviteit. Buiten een ontelbaar aantal annonce- en a-politieke bladen, geeft hij ook een 30-tal anticlericale blaadjes uit. Het Frans vormt voor hem geen barrière want hij was ook eigenaar, drukker en uitgever van “La Chronique des Spectacles et Concerts”.

Zijn politieke geschriften zijn al lang vergeten, maar wat niet vergeten is, zijn zijn bijdragen aan de folklore, zijn boeken “Onder de Wekkerijnghe” en “Onder

de Draoke”, “een resem brokskens Gentsch leven voor ‘t volk bijeengegaard” zodals hij het zelf noemde.

En er denken nog velen met een lach terug aan “De Memme van Menêre Mestdagh”, “E scrupuleus begijntje” of “De Koetsier van Docteur Schiewij”. Wie wil weten hoe mooi en hoe landelijk de omgeving van Gent vroeger was, moet maar eens zijn “Wandelinske in ‘t ronde van Gent” lezen.

Lodewijk De Vriese schijnt geen schrik gehad te hebben om te verhuizen, want wij komen hem tegen in de Pollepelstraat, het Oud Begijnhof, het St-Michielsplein, het Regnessenstraatje, de Huurdochterstraat.

Hij werd blind in 1918 en woonde toen met zijn dochter (die de eerste vrouwelijke dokter was die uitkwam aan de Universiteit) op de Coupure. Hij verhuisde met haar naar Ukkel, maar ver van zijn geliefd Gent hield hij het daar niet lang uit en kwam terug naar zijn geboortestad en ging wonen op de Krijgslaan waar hij op 15 April 1932 overleed.

8 Oktober 1858

Benoeming van August Kekulé als Professor aan de Universiteit.

Zie “Ghendtsche Tydinghen” - 1983 - N° 6 - pp. 317-331.

8 Oktober 1882

Opening van de Oefenschool.

8 Oktober 1918

Geboorte van Freddy Chaves.

8 Oktober 1951

Dood van Lodewijk Lievevrouw.

Hij werd geboren op 2 April 1862 in de volkse wijk van het Nieuwland waar zijn ouders een herberg uitbaatten.

Als folklorist was hij de auteur van enkele boekjes, zoals “Spelen mijner jeugd” waarin voornamelijk de nu verdwenen straatspelen behandeld werden en “Een Teerlingspel te Gent” waarin de lezer op een amusante manier ingewijd wordt in het sappig jargon van de “Gènsche Pietsesbak”.

Samen met Gustaf D’Hondt had hij het toneelspel “De Witte Kaproenen” geschreven dat gespeeld werd bij de opening van de Vlaamse Theater in 1899. Het is evenwel zijn naam, gevolgd door deze van zijn vrouw (Coopman), die

voor de latere generaties verbonden zou blijven met het “Gents Woordenboek”, een lijvig werk van niet minder dan 1843 bladzijden!

Lievrouw die werkte op het Stadhuis in de “Contansjeu”, anders gezegd de “Dienst der betwiste zaken”, moest uit hoofde van zijn ambt regelmatig oude documenten raadplegen en werd daarbij getroffen door de vele specifieke Gentse woorden en uitdrukkingen die daarin voorkwamen. Zonder wel bepaald doel noteerde hij dat alles... en toen schreef de Vlaamse Academie in 1908 een prijsvraag uit over het Gents dialect. Antwoorden in te sturen vóór 31 December 1911. Dit was nu juist iets voor Lievrouw die zich onmiddellijk en enthousiast aan het werk zette. Op de voorziene datum had hij 3.000 fiches opgesteld, maar hij realiseerde zich direct dat dit maar een zeer klein deel was van wat hij er kon van maken. Er kwam geen enkele inzending binnen zodat de prijsvraag bleef openstaan.

In 1934, 23 jaar later, heeft Lievrouw 70.000 fiches opgesteld en - zoals hij het zelf zegt - de Gentse spreuk indachtig “die elke pluim wil raken zal nooit een bedde maken”, vindt hij dat het nu welletjes is en hij begint zijn fiches om te werken in boekvorm, een werkje dat nog 11 jaar zal vergen. Dit boek, dat trouwens bekroond en uitgegeven werd door de Vlaamse Academie, komt klaar in 1945, 37 jaar na het uitschrijven van de prijsvraag. Het is slechts bij het doorbladeren van dit boek dat men zich rekenschap geeft van de enorme rijkdom der Gentse taal en het “savouveuse” van de ontelbare Gentse uitdrukkingen. Zo vindt men bvb. in dit woordenboek 93 courante expressies waar het meest gebruikt Gents woord - u hebt het wellicht geraden - dat begint met een K in voorkomt.

Moeten wij er aan toevoegen dat een Gentse bibliotheek waarin dit boek niet op de ereplaats prijkt, er geen is?

Hugo Collumbien

PUZZEL 2008

Na 22 jaar te fungeren als quizmaster van dit tijdschrift werd vorig jaar door één van onze *kwiezelinnen* gesteld dat onze functie mogelijks in gedrang werd gebracht door de weinige oplossingen die het adres van de redacteur (mijn rechter en beslisser over het voortbestaan van de puzzel) bereikten. Ik begon te denken als een politieker om het behoud van mijn functie te laten voortbestaan. Vooraf moest ik uitmaken wat het gemiddelde I.Q. van de Gentenaar was. Dit was niet moeilijk te vinden. De belangrijkste Gentenaar ter wereld, onze burgemeester, had trouwens meegedaan aan “*De slimste mens ter wereld*” en had aldaar het Gentse niveau duidelijk aangetoond. Geen kwaad woord over onze burgervader die zeer begaan is met het lot van zijn onderdanen. Dit heeft hij nog eens bewezen door zijn optreden in de “*C-harlekein*” tijdens de uitzending in “*Mijn restaurant*”.

De tweede vraag - die ik mij stelde - was, wie maakte vroeger de mensen zo slim? Dat was de schrijver met de op de markt te koop aangeboden blaadjes, die het nieuws en een uitgebreide visie bracht op de socio-culturele samenleving. Die man is spijtig genoeg verdwenen. Toch is er in Gent regelmatig een bekende schrijver te zien op talrijke volkse feesten. Zijn locatie op dergelijke plaatsen wordt direct verraden door panisch wegvlochtende presentatrices (vooral van commerciële zenders). We gaan dan ook dit jaar onze kwies wijden aan deze “poëet”. We zoeken wel naar zijn familienaam, maar daar het om een voornaam iemand gaat, vragen we van al de andere gezochte personen de voornaam.

- 1) Om geen verwarring te scheppen gaat onze eerste vraag uit naar de imitator die zich regelmatig op de T.V. voordoet als onze gevraagde hoofdfiguur. Deze bedrieger doet zich geregeld voor op de beeldbuis als een andere Gentse figuur, zoals Jan Hoet, Jimmy B., Philippe,... Eén van zijn ‘tiepekens’ – wiens naam we vragen- is een Gents sportman, die na o.m. zijn afgang tegen Ali het Antwerps Sportpaleis en gebroken liefde.... Begonnen is met een eigen culinair T.V.-programma “*Allo pottekijkers*”.
- 2) Hij was naast David ‘t Kind de belangrijkste Gentse rococo-architect. Van zijn hand kennen we o.m. het gildehuis van de Onvrije Schippers, het Lakenmetershuis en het Hotel Falligan.
- 3) Deze Filippijnse geneesheer en verzetstrijder woonde van begin juli tot

eind september 1891 te Gent om hier zijn boek “*El Filibusterisme*” te laten drukken. Dit boek zal leiden tot de bevrijding van dit land van de Spanjaarden. Hij keerde terug naar zijn geboorteland en werd er in 1896 gefusilleerd.

- 4) Wie aan onze hoofdfiguur denkt, denkt vooral aan de weelderige haardos. Bijna automatisch roept dit het haar van de Madonna voor ogen. De figuur die we hier zoeken liet zich in een tweeluik voor een Madonna met lang haar vereeuwigen. Hij werd omstreeks 1484 te Tielt geboren en werd opgenomen als Kartuizermonnik in het Gentse klooster van Rooigem, waar hij zijn opleiding genoot. Nadien werd hij abt van het Kartuizerklooster te Geertruidenberg en nadien stond hij aan het hoofd van de Grande Chartreuse nabij Grenoble, waar hij overleed.

- 5) Deze gezochte Waaslander studeerde aan de Gentse universiteit psychiatrie, waar hij later hoogleraar zal worden. Al vlug werd hij hulpgeneesheer aan het Guislaingesticht en aan het Strop te Gent. Hij was o.a. medestichter van het *Geneeskundig Tijdschrift voor België en het Vlaamsch Verbond van Oud-Leerlingen der Hogeschool van Gent*. Zijn geneeskundig oeuvre kreeg onder invloed van Waxweiler een humaner karakter. Na de Eerste wereldoorlog was hij o.m. werkzaam in de Valeriuskliniek te Amsterdam als medewerker van Prof. Bouman en aan de Staatskrankenanstalt Friederichberg te Hamburg, waar hij in 1932 overleed.
- 6) Deze schietende non had reeds in haar kindertijd geoefend op de bende Van Hoe-Verstuyft. Nadien behaalde ze later te Biarritz de Europese titel karabijnschieten. Nadat ze in 1921 de eerste prijs te Gent van het Belgisch kampioenschap-karabijnschieten, afdeling dames, gewonnen had, trad ze enkele jaren als zuster Amata binnen bij de Congregatie van de H. Vincentius te Wachtebeke. Tijdens de Tweede Wereldoorlog wist ze zich verdienstelijk te maken in het Militair hospitaal 30. Haar stoffelijk overschot rust op het Campo Santo.
- 7) De operette *Teniers te Grimbergen* van deze gezochte componist, leerling van Karel Miry, en advocaat, kende in 1860 een groot succes te Gent. Voor het studentenkoor en –orkest van de Gentse universiteit, dat onder zijn lei-

ding stond, componeerde hij verschillende liederen. Vermeldenswaardig is de toekenning van een Tweede Prijs van Rome met de cantate *Torquato Tasso's dood*. Toch zal zijn naam verbonden blijven met zijn 'Oude Nederlandsche Lied'.

- 8) Deze gevraagde apotheker-chemicus richtte een fabriek op voor de bereiding van suiker uit suikerbieten, maakte buskruit en experimenteerde als één der eersten met morfine, strychnine, kinine en andere alkaloiden. In 1786 stelde hij de *Pharmacopoea Gandavensis* sterk in vraag.
- 9) Deze jezuïet – wiens eerste voornaam we vragen- werkte mee aan deel III van de afdeling November der *Acta Sanctorum* en aan de *Analecta Bollandana*. Hij was voor de Eerste Wereldoorlog hoofdconservator van het handschriftenkabinet van de Koninklijke Bibliotheek van België, die hij catalogeerde.
- 10) 'Mance' begon in 1949 als doelman bij de Gantoise en drie jaar later won België grotendeels dank zij hem in Parijs tegen Frankrijk. In 1964 won hij met de Gantoise de beker van België en twee jaar later kapte hij er mee. Hij verloor zijn "klakske" maar pakte de bal.
Ken je ook de voornaam van deze onbevangen volksgast.
- 11) Deze Weldenaar bezat tussen 1765 en 1777 aan de toen genaamde Garenmarkt te Gent een rosmolen die aangedreven werd door paarden. Door de bezwaren van de buren i.v.m. lawaaioverlast moest zijn bedrijf, dat later zal uitgroeien tot N.V. La Lys, verhuizen naar de Brugse Poort.

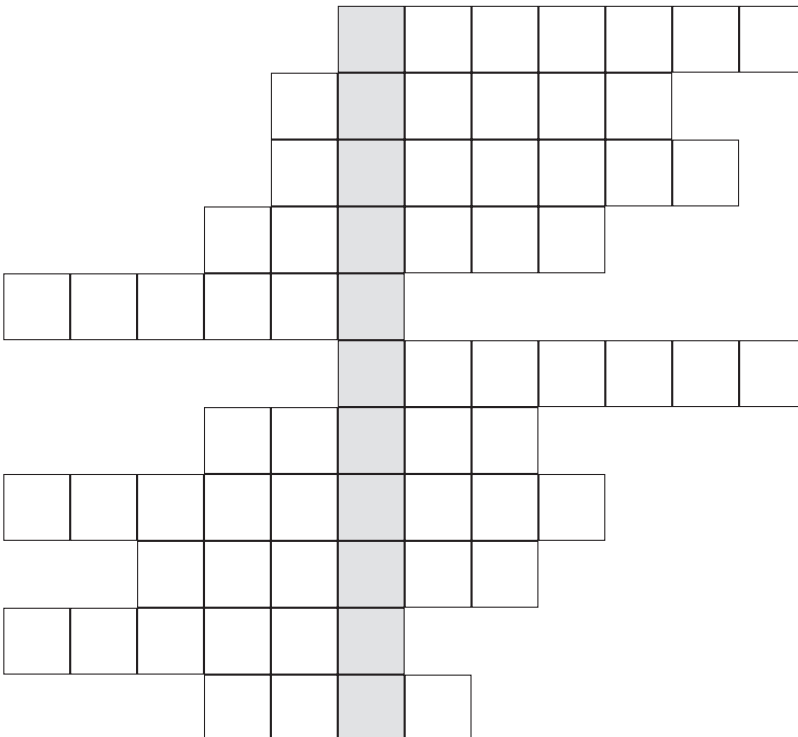
Om het u nog gemakkelijker te maken hebben we een rooster gemaakt waarin u de gezochte namen plaatst (zie volgende pagina). Centraal wordt dan de naam van de gezochte persoon zichtbaar.

De puzzel van dit jaar is een rommelig zootje geworden en dat heeft zijn reden. Vorig jaar hadden we de quiz gewijd aan de oude Gentse schilderkunst. De Gentse magistraat had dit in het oog gekregen en wilde in dat verband ook iets doen. Het gevolg was dan ook dat muren en vloeren werden uitgebroken om het gestolen paneel van de "Rechtvaardige Rechters" terug te vinden. Lucas II Horenbaut moest er ook aan geloven. Door zijn aandeel van de vooropgestelde schenking van het Lam Gods aan de Engelse koningin werd en als

straf zijn prachtige 16de eeuwse muurschilderingen op de pilaren in de St.-Niklaaskerk met goedkeuring van de stadsdiensten vernield. U begrijpt dat we u, maar vooral ons zelf, voor al die ellende willen besparen. U zou waarschijnlijk ook niet graag hebben dat men bij u thuis – naar aanleiding van onze kwies – uw huis zou beginnen te slopen.

Zoals gewoonlijk worden de antwoorden voor 1 januari 2009 verwacht op het redactieadres: Lijnmolenstraat 149, 9040 St.-Amandsberg.

De lyrische quizmaster

In verband met de Puzzel 2007 laten wij hier een reactie volgen van de heer **Arthur De Decker**.

Geachte heer plastische master in quiz,

Ik las daar juist in Ghendtsche Tydinghen nr. 2 p. 119 e.v. uw uitslag van de quiz 2007 en was verheugd te vernemen dat ik bij de laureaten werd genoemd doch het onderspit moest delven tegen de dames daar ik één fout had. Inderdaad Broederlam was geen Gentenaar en Jan Van Der Asselt wel.

Proficiat dus voor de dames.

Wat ik echter niet kan verdragen is dat er met de door u onderstreepte letters in de oplossing onmogelijk de naam Lucas De Heere is te maken. Bij oplossing 6 is niets onderstreept doch daar zou de voorlaatste letter van de familienaam, dus L, moeten onderstreept zijn.

Daar klopt dus iets niet, want waar is de letter S van LucaS??? U zit met twee letters C en in Lucas De Heere staat toch maar één C???

Op deze wijze is het niet verwonderlijk dat er zo weinig lezers een oplossing inzonden: het was onoplosbaar!!!

Excuses en een meaculpa zijn hier echt op hun plaats. Ik hoop echt dat u daar in een volgende GT werk van maakt.

Met de meeste hoogachting.

VERGETEN GENTSE SCHRIJVERS.

SIMONE BERGMANS

(GENT 1892 - SINT-LAMBRECHTS-WOLUWE 1976)

Simone Bergmans werd geboren te Gent in 1892. Gent: Merelbekerstraat 2 en Smidsestraat 35. In 1953 vertrokken naar Knokke en in 1962 naar Brussel. Dochter van Paul (1868-1935), hoogleraar muziekgeschiedenis en hoofdbibliothecaris van de RUG. Zus van Jacques (1891-1959), een pittoresk pleinairschilder die ook wel eens de laatste stadsschilder werd genoemd. Ze bleef ongehuwd. In 1976 overleden te Sint-Lambrechts-Woluwe.

Zelf werd ze opgeleid voor een muzikale loopbaan en ze behaalde aan het

conservatorium te Gent eerste prijzen voor piano, kamermuziek, harmonie, contrapunt en fuga. Maar haar ziekte (coxitis) en haar bijna levenslang “plaasteren korset” sloten haar voor altijd uit voor het beroep van pianiste. Ze studeerde kunstgeschiedenis en archeologie aan de RUG (1923) en behaalde twee jaar later een doctoraat in dezelfde discipline. Van 1921 tot 1937 gaf ze les aan het Lyceum te Gent, kunstgeschiedenis aan de École des Hautes Études en, na de dood van haar vader, geschiedenis van de muziek aan de RUG. In 1937 werd ze wegens ziekte op nonactief gesteld. Dit heeft haar niet belet nog talloze buitenlandse (studie)reizen te maken en nog jarenlang heeft ze bij haar thuis, uitgestrekt en bijna onbeweeglijk in een zetel liggend, privélessen kunstgeschiedenis gegeven.

Nagenoeg heel het leven van Simone Bergmans is verlopen in perioden van absolute immobiliteit en momenten van halve vrijheid. Om een roman te schrijven heb je enkel een schrijftafel en een potlood nodig en je kunt liggend schrijven; voor kunstgeschiedenis moet je kunnen werken in bibliotheken en tonnen boeken raadplegen, je moet dus kunnen rechtop staan en bewegen. Daarom dat ze haar leven afwisselend aan kunstgeschiedenis en de roman-kunst heeft gewijd.

Vanaf 1928 publiceerde ze bijna onophoudelijk studies over kunstgeschiedenis, kunstkritieken, monografieën en biografische nota's in de *Biographie Nationale*, *Revue Belge de Philologie et d'Histoire* en het *Kunstler Lexicon Thieme-Backer*, romans.

Wat de kunstgeschiedenis betreft was ze in het bijzonder geïnteresseerd in de 16e eeuw, die ze wilde laten herleven doorheen religieuze schilderijen en portretten. Ze ontwikkelde daarbij een grondige methode, die ze heeft uiteengezet in één van haar belangrijkste werken **La peinture ancienne, ses mystères, ses secrets (1952)**, een werk waarin ze vijftwintig jaar studie en geduldig onderzoek samenvat. Verder studies over de Renaissance in Vlaanderen. Rembrandt, Jan Van Amstel, Botticelli. Frans Pourbus Maar ze beperkte zich niet tot het verleden, ook eigentijdse kunstenaars wekten haar belangstelling. Met een voorkeur voor Gentse kunstschilders, schreef ze een monografie over **Cécile Cauterman (1943)**... schilderes die overigens een heel fraai portret van haar maakte. Voor haar wetenschappelijk werk werd ze zowel in België als in Frankrijk herhaaldelijk bekroond.

De romans van Simone Bergmans zijn gedachtenboeken, geen consumptielectuur. Haar roman **Moi... ce Malade** (1941; bekroond door de Académie Royale de Langue et de Littérature française; meermaals herdrukt), geschreven gedurende een lang verblijf in een kuuroord-sanatorium te Berck in Noord-Frankrijk aan de Atlantische Oceaan, is een zelfportret van een onbeweeglijke zieke, die ze door een les in moed en wijsheid (de hele Griekse

mythologie, de kunstgeschiedenis en tal van filosofen en menselijke problemen zoals het verschil in het verdragen van pijn tussen man en vrouw, komen aan bod) uit de schaduw en de eenzaamheid laat treden. Vermits er helemaal niets gebeurt in deze roman, die enkel gedachten en overpeinzingen bevat, heeft een hedendaagse lezer het er tamelijk moeilijk mee. Verder schreef ze nog de bundel novellen **Le Collier d'Épines** (1949; met 7 tekeningen van C. Cauterman) en de romans **Le Patrimoine secret** (1947), **Faligan** (1950) en **Sébastien** (1959).

Ook **Sébastien** werd al bij zijn verschijnen tot de “oude literatuur” gerekend. Een Vlaamse kunsthistorica wordt door een familie kunstverzamelaars ter consultatie geroepen naar het Hertogenwald in de Eifel om het enigmatisch portret van de twintig jaar eerder overleden jonge vrouw Mariana te onderzoeken, die in de dood uit het leven zou zijn gevluht. De kunsthistorica identificeert het geschilderd portret als dat van Mariana de Castro, die gepassioneerd verliefd was op de legendarische Portugese koning Sebastião, die op 21-jarige leeftijd in een kruistocht tegen de Moren sneuvelde. Vier eeuwen later komt haar nakomelinge Mariana d'Eifel door een zelfde gif om het leven. De kunsthistorica die al haar wetenschappelijke kennis aanwendt, neemt de weg terug en ontrafelt de intrige aan de hele familie op dezelfde gekende wijze als Hercule Poirot pleegt te doen. Oude literatuur? Gezien de blijvende belangstelling voor de onderzoeksmethode van Poirot, die door miljoenen televisiekijkers met belangstelling wordt gevolgd, kan die bewering moeilijk worden volgehouden.

Alhoewel ze Gent had verlaten om in Brussel te gaan wonen, is deze wetenschapster en artistieke vrouw, gebonden aan haar geboortestad door haar geboorte en jeugd, studie en werk, door haar vader, haar broer en haar vriendschappen altijd Gentse gebleven.

Daniël Van Ryssel

‘T GENTSCH SPANT DE KRUUNE!

DE HEDENDAEGSCHE MODEN, OF DE WEDERZYDSCHES SPOTTERNYEN

Samenspraak tusschen eene juffrouw en eenen jongeling *In den Schouwburg te Gend.*

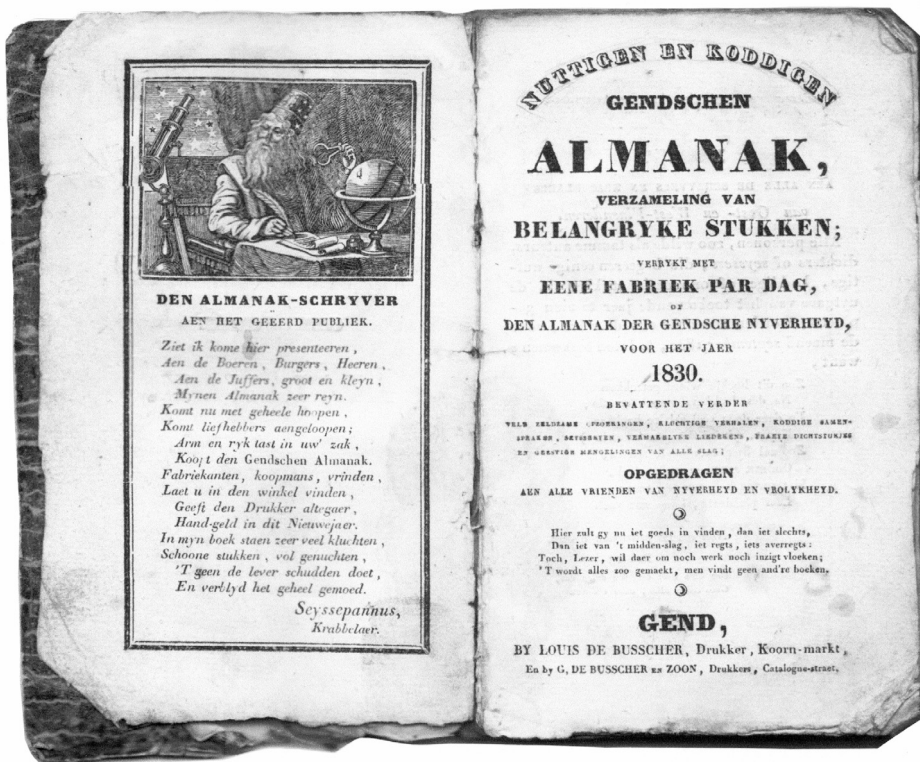
Toelichting: Dit merkwaardig stukje komt uit de “**Nuttigen en koddigen Gendschen Almanak**, *verzameling van belangryke stukken; verrykt met eene fabriek per dag, den almanak der Gendsche nyverheyd, voor het jaer 1830. Verder bevattende vele zeldzame opzoekingen, kluchtige verhaelen, koddige samenspraeken, seysbrieven(1), vermakelyke liedekens, fraeye dichtstukjes en geestige mengeling van alle slag; ...*” Hij werd gedrukt door Drukkerijen Louis De Busschere op de Koornmarkt en G. De Busschere en zoon in de Catalonieënstraat.

De Franse periode laat hier in de Gentse dialectwoordenschat nog zijn sporen na. De schrijfwijze kan ons enigszins ongewoon lijken. Een lange aa wordt er nog ae geschreven en de ij schrijft men als y maar leest men *ij*. Hier en daar duiken ook nog flarden Platgents op, zoals *zillen* voor *zullen* wat typisch *Nieuwbrugs* is, t.t.z. het Platste Gents uit de wijk van de Nieuwbrug tussen de Oude Beestenmarkt en Steendam.

In dit leuke stukje wordt de overgewaaide Franse mode van de *cul-de-Paris*⁽²⁾ of het *valsche gat*, de valse *tournuren*⁽³⁾, *corseeën*⁽⁴⁾, wespentailles, haarkrullen, zijden pruiken, gigantische hoeden, de korter wordende rokken, de knalrode jassen met hoge en brede puntkragen en vleermuismouwen van de nieuwe *moeskesmoakers*⁽⁵⁾ op de korrel genomen, vooral gedragen door de kokette dames in de opera als het er op aankwam pour se laisser voir, om op te vallen en gezien te worden. Maar ook de mannen volgden de exuberante mode.

Als illustratie volgt uit dezelfde almanak een ‘Mode Liedeken’

Over eenigen tyd bevond ik my in den parquet⁽⁶⁾ van onzen grooten schouwburg; ik was gezeten achter een jong paer welk scheen zeer *à la familière*⁽⁷⁾ te klappen het geen niet weynig myne aendacht van het toneel aftrok, dewyl zy samen de toilet van alle de Dames, die in de loges, door eene smaekvolle of vreemde kleeding onderscheydden, in oogenschouw namen. Het eerste stuk

eyndigde toen hunne kritiesche revue ook omtrent ten eynde was; en daer het my volstrekt onmogelyk was aen myne eygene gedachten gevolg te geven, dewyl myne geburen tamelyk luyde spraken, zoo was ik, om zoo te zeggen, verplicht het vervolg hunner samenspraek te aenhooren; welke zich op de volgende wyze voortzetse:

- Den jongeling. Maer Jeffer Marie ge zy gy zelf van daeg zoo schoone.
- De Jonge juffrouw: Waer van ben ik zoo schoone, menhier Charles?
- = Dagge nuy zoo dunne in uy lêens zyt... waer van és dâ? Gy waert over eenige tyd azoo niet.
- 'K zal uy dâ onder ons gaen zegge. 'K wil ook de moden van de dag vullen; aes me dâ nie en doen men kunne wy geene vryer kryge.
- = A Jeffer! ge zy gy azoo ook al van die soorte, die d'ooge van d'heere wille bedriege; get misschien ook n'ên valschen *cul-de-Paris* aen?
- Huy zoek wel! ge lacht mê my, menier Charles; ... 't es waer, me zyn tegenwoordig wel wa dikke, maer 't es van onze corsets zoo straf te sluyte, ... alles moet daer deure naer achter, ... 't vet moet ievers uyt komen, ne waer?

- = Ter zyn nogtans vele jonge iefers die valsche tournuren dragen, opgevolde heupe en andere dynge ... want over eenige maende, aes 't concert van St. Cecil in de Koorenbloem⁽⁸⁾ gedaen was, zag m'ên vreemde ieffe heur achterste verliezen; en me zegt dat ze mê ruuë kaken optrok, aes er n'ên hier huer mê veel beleefdheyd de twee witte achterste kaken wêerbragt, die ze laeten vallen hâ.
- Menhier Charles, dâ zyn toch neste... Get dâ uyt uyen duym gezoge... me maken wel van achter nen handdoek vast, onder ons kleed, maer meugeme da nie doen?... wâ kwaed is er daer in gelege?...
- = Och neent! 't geen dat er daer in ligt, en es precies geen kwaed... en ên serveete veur 't achterste en es 't slegste nie... maer mê de corseeën te straf toe te ryen, kunde toch naer d'ander weereld gaen! 't hä in den *Mercurius*⁽⁹⁾ gestaen an ên amerikaensche uyt Amerika, die toegegroeid was van heur zoo sterk te pinceren⁽¹⁰⁾ in heur leêns... Let maer op jeffer Marie, ten is niet geestig by Kiekepoot te gaen⁽¹¹⁾...
- 'K zal my daer van meyen⁽¹²⁾!... maer aes ik het moe zegge, 'k zou nog liever sterve als geen lief t' hên...
- = Ja, ja, ieffe Marie ge moê gy zoo nie lagchen; allagche zegt n'ên zot zyn meeninge.
- Ge zy gy fameus beleefd, menier Charles!... maer dâ maekt my nie, 'k kê wyë mouwe.
- = 'T es wa schoons, 't es goed om in de soepe 't hangen... Waer veur kan azoo ne lap diene?
- Wagt uyën tyd af, me zillen⁽¹³⁾ ze veur ridiculen⁽¹⁴⁾ gaen gebruyke.
- = Daer veur moet ik zoo lang nie wagten, 't zyn van nuy af ridikulkes genoeg... Maer 't weet nog wa beter; als 't regent ge kunt er schoon uy lief insteke...
- Ze zoen wel zegge dak me lief in myne zak drage!... en als moeder my eens by myn mouwe zou pakken, en uy... wil zeggen, en daer n'ên jongen heir in gevoelen, 't en zou toens een ander paer mouwen zyn, en de katte zou op de koorde dantzen...
- = Maer waer zyn myn zinne; de jonge ieffe kryge ons toch nog zoo ligt in hulder mouwe niet!
- Ey! jemenis⁽¹⁵⁾ wâ dagge zegt! ge zy gulder daer veur toch ligt genoeg! zyde gy... ge moet hier azoo nie boffen... Maer en trekt ons n'ê keer zoo lang by de mouwe nie; en laet ons eens van de jongheden spreken... z'en der zy wâ meer achter de mouwe aes me wy.
- = O tjeuus⁽¹⁶⁾! wâ es er op ons te zegge?... Ge zou toch veel moeyte hên om wa te vinde.

- Wâ dagge zegt! Gaet eens aen mamzel Mester's wynkel, ze staen daer uyt-geschildert... gê gy dâ ommers ook wel gezien?
- = Kê dâ zekerlyk wel gezien en de printen⁽¹⁷⁾ van d' ieffers daer by... surtout van die medame die uyt heur bed komt... ze ziet er uyt gelyk een afgelekte eetekoek⁽¹⁸⁾ en dâ verwondert my nie, want jeffer Kolle hê my over eenige dagen verteld, dat ersomtemetsên⁽¹⁹⁾ van heur kennisse zyn, die s' avonds veur dan ze in hulder bedde gaen, eene lange koorde aen 't bedde vast maken;... ze neme tons den eend in d'hand... en draeyen hulder Iyf azoo in de koorde gelyk n'ên top⁽²⁰⁾... en ze gelyke daer deur kompleet aen een appel-bie⁽²¹⁾.
- Men hên wy toch geene strale⁽²²⁾, menhier Charles.
- = Ge verstaey gy my wel, iefers⁽²³⁾ Marie, ten zyn die vyftien stuyvers niet; ... maer hên d'iffers geene strale, ze missen toch geene tonge, iefers Marie.
- Ça ne picté paS(24), menhier Charles!
- = 't Es maer zegge, iefers Marie. Maer menhier Charles en klapt zoo straf van d'ieffers niet; 't wordt tyd van ook op de rekening van d'hier te beginnen!... Ze leggen al avonde hulder haer in de krulle, om s' anderdags schoon fassen⁽²⁵⁾ t'hên. Hulderen hals wordt gelyk de steel van n'ê koppejager⁽²⁶⁾... 't es n'ên opregten zwanen haels; en hulder hoofd staet daer op gelyk ê koffuren⁽²⁷⁾ hoofd, zonder dâ ze kunnen verroere; met hulderen kerwat⁽²⁸⁾ in hulderen haels just gelyk in ên harnas;... ze zyn gepinceerd in hulder taille... 't schild te veel!... en 't es belagchelyk gelyk z' hulderen witten hoed opzetten; en om de waerheyd te zeggen z'hên daer by nog ê reuksken van den toebak, want ze zyn geheel den dag in de staminé⁽²⁸⁾... 't es t' onnoozel om dood te doen.
- = Ey! 'k ziet wel, ieffers Marie, kê my missproken;... ge zy gepiqueerd⁽²⁹⁾! koor 't wel ge wilt ook op ons kappe vallen⁽³⁰⁾... Ge spreekt van onze kruile?... daer trektêt wa by 'thaer!... waerom meugeme wy dâ nie doen? est om dat d'ieffers te gemakkelyk worden om hulder haer in Papillotten⁽³¹⁾ te leggen, en dâ ze niet anders meer als valsche krullen en zyën haer⁽³²⁾ drage?... Ge meugt ook wel van onze karwatte⁽³³⁾ zwyge, want d'ieffers zyn nog weynig met hulder Pirrots⁽³⁴⁾ opgeprot⁽³⁵⁾...
- Gelyk d'heire in hulder impermeabels⁽³⁶⁾ 't es wa schoons die lange kragen mê die ruuë collets⁽³⁷⁾;... meyd uy maer van de kalekoeenen, ge zouer niet wel van 't huys kome...
- = Wel ieffers Marie, ge meugt gulder wel spreken mé hulder ruuë mantels mê carreaux⁽³⁸⁾; est nie gelyk om mee nae de guillotine te gaen?
- Foey! menhier Charles, me zyn toch geen Adams⁽³⁹⁾!
- = Neen, zekerlyk, ieffers Marie, maer ge komt toch van Eva voort, en ge kunt de jong mans schoone tanteren⁽⁴⁰⁾... 'T es daer om dagge azoo in de straete

met hulder achterste al kwikkele⁽⁴¹⁾ gaet, en op socquen⁽⁴²⁾ om er wâ grooter uyt te zien.

- 'T es dâ de witte hoeyen⁽⁴³⁾ zoo dikwyls veurbij onze vensters passere;... 't zyn gelyk mulders; 't es wâ fraey!...

= Laet ons dâ potje gedekt laten, jeffer Marie; want d'ieffers dragen tegenwoordig hoeyen die gelyk geheele forteressen⁽⁴⁴⁾ zyn, en onder ons gezeyd... (Hier sprak den jongeling aen de oor van de juffrouw) den hier die achter uy zit, zal wel moge gebruyk maeken van zynen zwaenen haels, als hy een heêd, want uywen hoed is ê fameus schutsel veur hem. (de jonge juffrouw keerde haer om, om my te bezien, en ziende dat ik bezig was met op eenen Carnet⁽⁴⁵⁾ te schryven, zeyde zy eenige woorden die ik niet kon verstaen, tegen den jongeling die by haer zat, en het overige van de samenspraek konde ik niet meer hooren.)

MODE LIEDEKEN

STEMME: VAN DE STROEJEN HOEDEN

Komt naer Gend die wilt wat zien,
Jonge en oude
Volgt de mode;
Hier ziet men koddige lien,
Elk zal zich daer in verblien.
D' hoejen die de Dames dragen
Zyn als een parapluie,
Daer by overgrote kragen
En nog een cul-de-Paris.
Elk die 't ziet zegt: wat is dat?
Och waerelyk,
'T is bangelyk;
Elk die 't ziet, zegt wat is dat?
Deze Dam' heeft een valsch gat!

Als men nu de kleren ziet
Van de vrouwen,
Met haer mouwen;
Als men deze kleeren ziet,
Zoo mensch als boer die verschiet.

‘K hoorde lest een Dame zeggen:
“Deze mouwen zyn te nauw,
‘K zal in elk een stuk doen leggen,
Twaelf kwart moet zijn elke mouw.”
Dus zes ellen in de twee,
Jonge en oude,
Dat is mode,
Ja zes ellen voor de twee,
Als ‘t katoen is volle bree.

Als een meysje nu wordt vrouw,
Snyd zy geern
Kinderkleeren;
Al waert dry uyt elke mouw.
Dan zyn zy nog niet te nauw.
Haere kleeren zyn van onder
Nauwelyks over de kniën,
En waerlyk ten waer geen wonder
Zoo men er iets kon van zien...
Zyn haer beenen schoon en snel,
Z’ heeft dan gelyk,
‘T is niet leelyk;
Maer zyn haer beenen niet snel,
Deze rokken gaen niet wel.

Als men ziet een Dame gaen
Boven, onder,
(Het is wonder!)
Z’ is met valschheid aengedaen,
Zoo als ik zal doen verstaen.
Valsche heupen, valsche krullen,
Valsche Iyven en valsch gat;
Doch zy weten ‘t op te vullen
En geen mensch en weet er wat!
Haer ‘t koleur is somtyds valsch,
Jonge en oude,
Volgt de mode;
Ja ‘t koleur is somtyds valsch,
G’Iyk de perels van den bals

Nu tot slot gy dochters al,
 Jonge en oude,
 Volgt de mode;
 Want op onzen aerden bal,
 Fortuyn doen is 't altemal.
 Als men ieder kan betalen,
 Mag men dragen wat men wil;
 Doch de mode die doet falen,
 En voor jong mans is een bril.
 En als zy bedrogen zyn,
 Door wat prullen,
 Wat palullen⁽⁴⁵⁾;
 Hoort men hun zeggen met pyn:
 "Onze glazen waren niet fyn!"

Noten

- ⁽¹⁾ seysbrieven: brieven waarin men iemand 'zijn sjsse geeft', bespot.
- ⁽²⁾ cul-de-Paris: < Fr. Vals opgevuld achterstuk door vrouwen onder de rok gedragen.
 "Een valsch gat". Een Gents liedje gaat als volgt:
 "Van achter mee ne cul-de-Paris,
 'k Moe der mee lachen oaze'k het zie!"
- ⁽³⁾ tournuren: < Fr. 1. houding, 2. wending, 3. hier: valse heupen
- ⁽⁴⁾ corseeën: corsetten
- ⁽⁵⁾ moeskesmoakers: < Fr. mouche, pronkpleistertje, zie G.T. 2000, jg. 29, p. 57-60 en 124-125 en p. 193
- ⁽⁶⁾ parquet: parket, zitplaatsen op het gelijkvloers in het theater
- ⁽⁷⁾ à la familiale: < Fr. familiair, gemeenzaam
- ⁽⁸⁾ In de Koorenbloem: drankgelegenheid
- ⁽⁹⁾ Den Mercurius: toenmalige Gentse krant.
- ⁽¹⁰⁾ pinceren: < Fr. pincer: knijpen. Hier: insnoeren
- ⁽¹¹⁾ bij Kiekepoot gaan: dood zijn. Joseph-Jacques Kieckepoost (°1773 †1837) was een ondernemer van bouw- en afbraakwerken maar ook lijkbezorger. Wie in de handen van Kiekepoost kwam, was dood... (Zie ook G.T. jg. pp. tot.)
- ⁽¹²⁾ 'k zal my daer van meyen: mijden, zich daar ver vandaan houden, onthouden
- ⁽¹³⁾ zillen: Nieuwbrugs voor zullen
- ⁽¹⁴⁾ ridiculen: < Fr. ridicule: belachelijke personen
- ⁽¹⁵⁾ jeemenis: tsuumenis: bastaardvloek:
- ⁽¹⁶⁾ tjeuus: bastaardvloek: Jezus!
- ⁽¹⁷⁾ printen: gedrukte prenten zoals kopergravures, steendrukken, houtsneden, enz.
- ⁽¹⁸⁾ eetekoek: pannenkoek. Letterlijk: hete koek
- ⁽¹⁹⁾ somtemetsen: sommigen, enkelen

- ⁽²⁰⁾ top: draaitol die met een touwtje gegooid wordt.
- ⁽²¹⁾ appelbie: wesp die vaak op de appels zit. Hier refererend naar de wespentaille.
- ⁽²²⁾ strale: straal, angel
- ⁽²³⁾ iefers, iffers, jeffers: juffers, juffrouwen
- ⁽²⁴⁾ ca ne pique pas: < Fr. ça ne pique pas: dat steekt niet, dat prikt niet.
- ⁽²⁵⁾ fassen: bundels
- ⁽²⁶⁾ koppejager: spinragebol, lange borstel om stofnetten en spinnewebben te verwijderen.
Een koppe is een spin.
- ⁽²⁷⁾ koffuren: < Fr. mv. v. coiffure, kapsel
- ⁽²⁸⁾ staminé: estaminet, herberg
- ⁽²⁹⁾ gepiqueerd: < Fr. piqué: op de tenen getrapt, uit zijn humeur, geërgerd
- ⁽³⁰⁾ op iemands kappe valle: op iemands nek zitten, iemand kop van Jut maken
- ⁽³¹⁾ papillotten: < Fr. lange cilindervormig gekrulde haarstrengen.
- ⁽³²⁾ zyen haer: pruiken of haarstukjes gemaakt van zijde.
- ⁽³³⁾ karwatte: < Fr. cravatte, das
- ⁽³⁴⁾ opgeprot: < ww. opprotten, oppronken, optutten: opsmukken
- ⁽³⁵⁾ pierots: voetnoot bij originele tekst: “Kragen die in fyne ploeyen rond den haels gedragen worden”, kraag zoals Pierrot uit de commedia dell' arte die draagt.
- ⁽³⁶⁾ impermeabels: voetnoot bij originele tekst: “Kapoten die ondoordringbaer voor den regen zyn”
- ⁽³⁷⁾ collets: mv. v. col: kraag
- ⁽³⁸⁾ carreaux: « Fr.) karootses: ruitjes
- ⁽³⁹⁾ Adams: voetnoot bij originele tekst: “Booswig te Gend onthoofd”
- ⁽⁴⁰⁾ tanteren: < Fr. tenter: proberen, verleiden, zin doen krijgen,
- ⁽⁴¹⁾ kwikkele: ww. 1. krakelen; 2. hier: levendig bewegen.
- ⁽⁴²⁾ socquen: “Soort van halve houte en lederen kloeffen, om in het slecht weder boven de schoenen aen te doen.”
- ⁽⁴³⁾ Hoeyen: hoeden
- ⁽⁴⁴⁾ forteressen: < Fr. forteresse, vesting, fort, versterking, hier: heel groot ding
- ⁽⁴⁵⁾ carnet: < Fr. hier notaboekje
- ⁽⁴⁶⁾ palulle: ook plulle, 1. vod, gescheurd afhangende lap van een kleed. 2. iets zonder waarde: hoe kunt ge al die palullen kopen! 3. Iets of iemand van weinig aanzien. Zo kennen we ook 'ne palullekesman': iemand die met gescheurde of versleten kleren loopt, waar de lappen van afhangen. Ook het ww. palullen bestaat: zich oppronken, optutten, meestal bij vrouwen.

Eddy Levis

MUZIEK VAN P. VERHEYEN (GENT, 1747-1819) BINNENKORT WEER TOT LEVEN GEWEKT!

Dit is een oproep. Pierre Verheyen (cf. onze bijdrage in dit tijdschrift, jg 2005, nr.2, pp. 77-86) is een belangwekkend 18e-eeuws Gents componist, en die willen we eindelijk uit de vergetelheid halen. Er is een schat aan muziekmanuscripten van hem bewaard, en wie de moeite neemt om die nauwgezet te onderzoeken komt tot de vaststelling dat de oude opvatting als zou onze classicistische periode niets van betekenis hebben voortgebracht hiermee toch wel volstrekt onhoudbaar is geworden. Veel geduld en tijd kostte het weliswaar om dit oeuvre grondig te leren kennen, en de meest boeiende werken ervan digitaal in partituur te brengen, maar het leverde de ontdekking op van mooie, persoonlijke muziek, vol dramatische en orkestrale kwaliteiten, waar heel wat melomanen zullen van genieten. (De uitspraak van een impresario, tot wie we ons hebben gewend voor de rekrutering van solozangers, op het voorzingen en –spelen van deze muziek: “Bij Haydn’s religieuze muziek heb je al eens de reactie: was Mozart nu maar hier. Bij dit daarentegen...!”)

De geplande **cd-opname** en het voorstellings**concert** gaan door eind augustus 2009, en omvatten vier religieuze werken voor soli, koor en orkest. Voor de uitvoering op internationaal niveau staat een jonge vocalistenpleiade garant, samen met een voor de gelegenheid samengesteld orkest van periode-instrumenten, o.l.v. Guido De Bruyker.

Maar... (zelfs) koken kost geld. Het is een dure onderneming, en het deficit in de begroting is nog niet weggewerkt!

Wij zullen elkeen uitermate dankbaar zijn die zijn/haar genegenheid voor deze zaak op die manier kenbaar wil maken. Ook sponsoring in natura is welkom. (repetieruimte, catering, drukwerk...). Bovendien willen wij u zeker niet weerhouden om nog andere potentiële mecenasen aan de mouw te trekken. Elke sponsor zal vanzelfsprekend in concertprogramma en cd-boekje prijken. In naam van weer eens een stukje gered Gents patrimonium: heb dank. U kan voor alles terecht bij

Guido De Bruyker

Tel. 09/ 226 54 74

e-mail: guido.de.bruyker@telenet.be

BESCHEMLEDEN 2008

Edmond Cocquyt (180)
Michel Kalmar (110)
Leon Martens (100)
Marleen Verdonck (100)
Willy Van Mossevelde (75)
Mw Broekaeert-Blondeel (60)
P. Neirinckx (60)
Paul Hebbelynck (50)
Pierre Plum (50)
Jacqueline De Reuse (50)
André De Schepper (50)
Jacques De Braeckelear (50)
Prof. Dr. Guy Schrans (50)
Philippe Hebbelynck (50)
Jean Walraedt (50)
Jacques Thissen (50)
Françoise Van de Vyvere (50)
Gustaaf Nicaese (40)
Dr. Philippe Verjans (40)
Walter Abbenbroek (40)
John van Schil (40)
Prof. Dr. Hubert Van Hoorde (40)
Mw. van der Stock-De Blauwe (35)
Bert Destoop (35)
Ing. A.J. Impens (35)
Jean-Pierre Boone (30)
Bernard Hebbelynck (30)
Didier Eechautd (30)
Mw Praet-Martens (30)
Lucien De Temmerman (30)
Lucien Vermaele (30)
Robert De Kezel (30)
Michel Noppe (30)
Philippe Willemot (30)
Guy Baert (30)

Lodewijk Boutmans (30)
Patrick Rombaut (30)
Frank Meert (30)
Freddy van Vlaenderen (30)
Huguette Mast (30)
Denny Baete (26)
Felix Waldack (26)
Lucien Casteels (25, 84)
Patrick Peperstraete
Gaston Poelman
Bernard Cruyt
Robert Verspeeten
Luc Glibert
Herman Delaunois
Prof. Dr. Eric Van de Velde
Jean-Paul Marchal
Bob Stevens
Raoul Buysse
Jean Steenbrugge
Willy Van Trappen
Marie-Christine Rogiest
Adolp Bucqué
Raf van den Abeele
Prof. Em. Dr. Alexander Evrard
Guy Kint
Prof. Dr. Eric Lacroix
E.P. Joseph De Moerloose
André Depoorter
J.-P. Peckstadt
Eric De Keukeleire
Jos De Meyere
André van Wynsberghe
Guy Namurois
Fernand Verheggen
Wilfried Pieters

Michel Driegie
Guy Beyaert
Marcel De Bleecker
Jan De Vleeschouwer
Jean-Paul Leyseele
Prof. Em. Dr. Kamiel Van Acker
Jérôme Moortgat
Patrick Lybaert
Roger Verstele
Alain Malschaert
Robert Van Bocxstaele
Dr. Noël Goossens
François Simons
Laurent Claeys
Johann van de Westelaken
Mw. Friedman-Callebaut
Pierre Vandersmissen
Luc Vervliet
Willy Tijss
Louis Daens
Dr. Guido Demeulenaere

Carlos Fassin
Dr. Roland Marlier
Jean Bertrand
Marc Van Hoecke
E.H. André Thoonen
Roland Van Bocxstaele
Dr. Ludo Vereecken
Guido Van Renterghem
Marc Coucke
Nicole Verschoore
Piet Van Eeckhout
Jean-Pierre Leirens
Hendrik Carpentier
Nelly Vermeersch
Geert Waeghebaert
Jacques Huys
Philippe Kluyskens
Peter Sorgeloose
Christian Scheiris
Marc Van Hauwermeiren

STEUNENDE LEDEN 2008

Magdalena Grijp (20)	Beatrijs Ediers (16)
Johan De Wit (20)	Albert Sels
Pierre Eeckman (20)	Jacques Germanus
Mw. Van Dijk-Vanhooren (20)	Adolf Delantsheere
Marie-Jeanne De Smet (20)	Michel Voortman
Roger Van Bockstaele (20)	Marcel Cambier
Jean-M. Dhaene (20)	August De Baets
Jacques Lataer (20)	Walter Vlerick
Regina De Ruyck (20)	John Van Hulle
Albert De Bosscher (20)	Jean-Paul Rooms
Gustaaf D'hondt (20)	Xavier De Schrijver
Karel Doornaert (20)	André Rottiers
Christian Puttevels (20)	Prof. Dr. André Kint
Pierre Uytterhaegen (20)	Albert Brysse
Stefaan Van Schoor (20)	Jacques Van de Calseyde
Luc Lekens (20)	Jan Zwaenepoel
Ir. Gustave Veeckman (20)	Dr. Thierry Goetghebuer
Laurent Van Bossele (20)	Karel Ossieur
Jean Libbrecht (20)	Eric De Meyere
Ann Bultinck (20)	Julien Wieme
Diane Sarteel (20)	Roger Spilthoorn
Georges Claeys (20)	Michel Ysabie
Paula D'haen (20)	Mw. Devloo-Sonneville
Paul Van de Voorde (20)	Roland Van Damme
Daniël Van Ryssel (20)	Marc Rummens
Jean-Marie de Wulf (20)	Herwig De Munnynck
Jean-Pierre Roose (20)	Achiel Hellinck
Yvan Fonteyn (20)	Etienne Verschraegen
Anita De Hondt (20)	Marc Van Speybroeck
Louis Comhaire (20)	Paul Mauquoy
Lucienne Wadin (20)	Ghislain Lehouck
Georges Neslany (20)	Etienne Van Hecke
Gilbert Verheggen (17)	Frank Weewauters
Fernand Van Quaakebeke (16)	Marc Smet
Roger Laquet (16)	Ivan Vervenne

Lucien Audenaert
Emilienne Derdyn
Mw. Maryns-Vandeweghe
Pierre Vander Haeghen
Gaston De Smet
Roger Moreau
Alfons Gistelincx
André Leys
Mw. Janssens-Van der Venet
Mw. Wauters-D'haen
Guy Bruyneel
Paul Anthonis
Monique De Rudder
Ginette Desmet
Guy Himschoot
Guido De Bruycker
Fernand Brossé
Georges Casteleyn
Willy Damman
Jacques Tielemans
Fernand Goethals
Alfred Temmerman
Oscar Van Mol
Willu De Smet
Leon Lamaitre
Daniël van Poucke
Daniël Peeters
Luc Devriese
Leon Trivier
Luc De Broe
Guy De Maertelaere
E.H. Jos Mertens
Jacques Discart
Frank Olof Ödberg
De Schaerpdrijver
Guy De Potter
Hilde Cogen
Erik Vandenbroele
Didier Zels
Marce Dumon

Luc Moortgat
Marcel Leeman
Dr. Pierre Devos
Raymond De Meyer
Erwin Penning
Jean-Pierre Carels
Richard Verlinden
Mw. Maurice van Frachen
Jaime Jurdan
Mw. Van Beveren-Oosterlinck
Guy Coryn
Walter Claeys
Albert Vispoel
Danny Dobbelaere
Raoul De Clercq
François Saccasyn
Freddy Hoste
Charles Van Bignoot
Philippe Genbrugge
Francine Verloove
Marc-Antoine Claeys
Béatrice Mulert
Ernest Eylembosch
Gaston Scharre
Carlos Robaey
Robert Lybaert
Rosalie De Meyer
Pierre Vandevoorde
Dr. Philippe Gombault
Gilbert Lodrigo
Joseph De Schepper
Roland Van Damme
Jacques Lavrillé
Diane van Lierde
Eddie Van Haverbeke
Serge Tollenaere
Michel Peirtsegaele
Prof. Em. Dr. Gontran Eryvynck
Erik Platteeuw
Jean-Paul Van Severen

Marcel Vander Straeten
Jean-Pierre Quintyn
Christian Roels
Serge Pauwels
Marc Uyttenhove
Bertolf De Carne
Maria Van Beylen
Laurent De Schuyter
D. D'hont
Leon Friant
Marc Bailleul
Willy Diegenant
Aline Maenhout
Laurent Balcaen
Jean Vincent
Roland Wissaert
Leon Lippens
André De Mulder
Erik Rogier
René Parasie
Antoine Van Goethem
Luc De Paepe
Gerard Verspeeten
Albert Plasschaert
André Verbrugghen
Willy Devogelaere
Marc Manesse
Georges De Vreese
André Buysse
Jean-Pierre Debergh
Albert Braekman
Freddy Durinck
Etienne Braeckman
Jacques Hebbelynck
Dr. Jacques Huyghebaert
Claus Metelman
Jean-Pierre Ryckaert
Pierre Bruyneel
Mw. Callebaut-De Broe
Emiel Rombaut

Christiane Meganck
Francine Jacobs
Inge Dewulf
André Michiels
Lucien Ongena
Pieter Spanoghe
Mw. De Wispelaere-Van Hauwaert
Jacques Lievens
Jean-Claude Martiny
Dirk Jurrjens
Rudy Duprez
Luc De Smul
Raymond Bové
Dr. Roland Heughebaert
Elly Van Durme
Gilbert Delaruelle
Joris De Schepper
Eric Jaegers
Jean-Marie Marchand
Anne Cocriamont
Geert De Jaeger
Mw. Hublé-Vankenhove
Roland Loys
André Raman
Jean-Marie De Wulf
Mw. Cerulus-Van Gaever
Guy De Ridder
Eric Schellinck
Dirk Van Damme
Leon Deproost
Jos Van den Borre
Elise De Cooman
Prof. Em. Dr. Herman Balthazar
Janine Lehardy
Robert De Moyer
Willy Van Eeckhautte
Erik De Moor
Mw Collen-Janssens
Jacqueline Podevyn
Antoon de Schrijver

Piet Vlieghe
Georges Thysbaert
André Mortier
Jan Sorgeloose
Yvan Gemmel
Johan Mulert
Henri Minnaert
Paul Eeckhout
Valerie Godu
Marc De Munnynck
Roger De Geyter
Roger Van Damme
Freddy Van der Stichel
Zeeuwse Bibliotheek

Eric De Buck
Mw. Keppens-Dentandt
Achiel Van Peteghem
Dirk De Backer
Marc Ryckaert
Dr. Daniël Sabbe
Norbert Verhasselt
Mw Colpaert-De Maeseneire
Maria Bruggeman
H. Meuleman
Johan Muller
Roland Henderick
Dr. Lodewijk De Vos
Lieven Werbrouck

STEUNFONDS 2008

20,00 - Mw Velghe D.
15,00 - Collumbien H.
5,00 - Jurrjens D. - De Jaegher G.
3,00 - Chatelet R. - Mw. Beyz M.
2,50 - Scheir R.
2,00 - Vercauter A. - Vander Haeghen J.

Subsidies:

Vlaamse Gemeenschap 2007 - 945,00 euro
Provincie Oost-Vlaanderen 2006 - 436,24 euro

BIBLIOGRAFIE

Bij LANNOO verscheen een boek dat ongetwijfeld veel duizenden televisiekijkers zal interesseren, namelijk **“FLIKKEN anders bekeken”**, met als ondertitel “Het verhaal van cast & crew achter de schermen - Tips van echte flikken - De Leukste plekjes van Gent.”

Het werd samengesteld door actrice en medespeelster in deze serie Ianka Flerackers.

Men krijgt een inzage in de manier waarop een dergelijke serie tot stand komt; een kijkje achter de coulissen is altijd leerzaam en zal voor velen onthullend zijn. Het boek staat vol weetjes en anekdotes die de meeste kijkers sterk zullen boeien. Des te meer zullen velen betreuren dat er na 10 jaar een einde komt aan deze populaire serie.

Het boek kenmerkt zich door een zeer grote rijkdom aan prachtige kleurenfoto's (meer dan 250!). En de toeristische propaganda die het maakt voor onze stad is lekker meegenomen.

Formaat: grosso modo 19 x 22 cm., 191 bladzijden. Een aanrader voor de kijkers van deze serie. Te bekomen in de boekhandel. Prijs: 19,95 euro (805 fr.)

Dit jaar verscheen **“Handelingen der Maatschappij voor Geschiednis en Oudheidkunde te Gent. Nieuwe reeks Deel LXI 2007”**. Het is weer een lijvig boek geworden van 415 bladzijden dat bijna uitsluitend gewijd is aan Gentse onderwerpen. Wij noteerden:

- De Gentse Sint-Baafsabdij en haar domeinen: een schets van de materiële groei van deze abdij sinds haar ontstaan, met link naar de opkomst van Sint-Lievens-Houthem.
- Twisten via heiligen. Hagiografische dialogen tussen de Gentse abdijen Sint-Pieters en Sint-Baafs. 941-1079.
- Handel en wandel met een heilige. Organisatie van en deelnemers aan de laatmiddeleeuwse Sint-Lievensprocessie vanuit de Gentse Sint-Baafsabdij naar Sint-Lievens-Houthem (tot 1540)
- De Sint-Lievensbedevaart: bouwsteen van de stedelijke identiteit van Gent (late middeleeuwen en vroege 16e eeuw).
- Kreeg de onthoofde heilige ook een reliekhoofd ?
Over bedevaarten naar Sint Lieven, pelgrimstekens en reliekbustes...
- Een mirakel verrichten... een koud kunstje? De Heilige Livinus verbeeld in de schilderkunst.
- Zegels, eden, taal, liturgie. Ideologie, propaganda en het symbolische

- gebruik van publieke ruimte in Gent (1483).
- De Gentse Sint-Lucasgilde: kunstenaars in de periode 1574-1773. Een prosopografische benadering.
  - Een Gentse godsvrede? Edward Anseele in het licht van de politieke strijd tijdens de Eerste Wereldoorlog.
  - Van wintercircuit naar garage. De bouwgeschiedenis van het “Nieuw Circus” in Gent.
- Het boek eindigt traditioneel met de “Bibliografie van de geschiedenis van Gent 2006-2007” met niet minder dan 287 items.

Erik De Keukeleire had een dure eed gezworen dat het, na 17 publicaties in de reeks “Openbaar Vervoer in de Gentse Regio” het nu welletjes was, maar ... hij heeft niet kunnen weerstaan aan de verleiding om er nog 2 bij te lappen. Ook wegens de vraag van velen om er enkele tot hiertoe niet behandelde onderwerpen er bij te nemen. Dus...

18e boek: **“Tram en trolley in de regio Rabot (1864-2008)”** Het gaat over de boeiende ontwikkeling van het openbaar vervoer aldaar, zowel wat betreft het laad- en losstation van de Spoorwegen, de stadslijnen 1, 2, 3 en 10, de buurtspoorwegen naar Nevele, Evergem en Zomergem en de goederenlijn naar de Muide en de Dampoort. Dit alles gezien binnen de perimeter Rozemarijnbrug-Coupure-Palinghuizen-Gasmeterlaan-Muidepoort-Gravensteen. Jawel, er reden ooit trams in de Begijnengracht!

478 pagina's - 'Niet minder dan 843 illustraties. Te verkrijgen aan 12 euro.

19e boek: **“De eerste Oost-Vlaamse buurtspoorweg Gent-Zomergem (1886-1959) met verlenging tot Ursel”**. Het is een herwerkte en uitgebreide versie van het in 1986 gepubliceerd (en sindslang uitgeput) “De eerste tien jaren van de stoomtram Gent-Zomergem 1886-1898”. 266 pagina's - 210 illustraties. Prijs: 10 euro.

Geïnteresseerden kunnen contact nemen met de auteur: E3-Plein 93 - 9050 Ledeberg. Tel. 09.230.47.05

H.C.

LEZERS SCHRIJVEN ONS

De heer **Frans Snacken** schrijft ons:

“In het artikel “Het Fonds J. Monsaert, een politiek archief met sociale inslag” is een boeiende schets van het leven van Jacques Monsaert.

Ik heb hem gekend als burgemeester van Gent en heb hem geapprecieerd als voorzitter van een werkploeg “Stedebouw” waar ik aan meewerkte. Ik heb hem niet gekend als scoutsleider, maar hierdoor is verklaard, zelf scout zijnde, hoe de verstandhouding tussen ons beide gegroeid is.

Onafhankelijk van deze beschouwing heeft de auteur, André Coene, zich uitgelaten over het initiatief van Baden Powell om het scoutisme te stichten en het tot bloei te laten komen.

In Vlaanderen is het VVKS (Vlaams Verbond van Katholieke Scouts) een synoniem van scoutisme. De auteur vergeet dat er een tweede vereniging bestaat, dat is de Federatie voor Open Scoutisme, (afgekort F.O.S.), voortgevloeid uit de BSB (Boy Scouts van België), die het pluralisme huldigt. Hij zegt (blz. 291) dat “Openheid en verdraagzaamheid” werd het motto van de jeugdbeweging en dat het “VVKS een confessionele jeugdbeweging is” die vermeld onder Nr. 7 van de wet: “een jonge verkenner is oprecht tegenover God”.

In de FOS luidt de belofte naar de keuze van een scout, de eerste optie “geloven aan God” en een tweede optie “trouw aan een hoger ideaal (zonder God)”. In de FOS zullen scouts en gidsen, gelovigen en atheïsten en agnostici samen met elkaar leven. Dit noem ik werkelijk “pluralisme”. Wat VVKS voorhoudt is een schijn-openheid.

Baden Powell heeft het scoutisme gesticht in 1906. In 1910 is het scoutisme ontstaan in België onder de vorm van een pluralistisch BSB en drie jaar later (1913) beschouwen de bisschoppen het scoutisme als een “katholieke vereniging” ter “bescherming van de ziel van het kind”. Later is VVKS eruit gegroeid.

Ik wil beklemtonen dat de zogezegde “openheid” voorgehouden door André Coene te nemen is met een korreltje zout.

GÊNSCHE PRÂOT

- Let verduveld op, riep Mandus tege zijne kwaffeur, die hem zuust bezeig was mee schirre, ge riept Godome ghêl mij vel ope. Ge zij gelijk êne die stâo te danse van kolirre!

- k Ben kwâod ûuk, zei de kwaffeur. Aos ge da peist, da 'k hier gewirkt hèn gelijk en bîeste om mijn kot in orde te krijge: schûun papier g'hange, en nieuwe vitrienen ingestoken, alles op mijn koste, en nu da 'k hîer mijn brûud verdiene, komt dienen dief van mijnen huismîester mij zegge da 'k opslag moe betaole of da 'k mijn mate mag oprole.

- Awèl, zei Mandus, betâolt opslag.

- 'k Zoe liever dûufalle, riept de kwaffeur. Hij mîen mij 't mesken op de kele te zette; mâor hij zal âordig staon kijke! 'k Hê al iets anders gevonde, zeid hij, in mee en kattedolirre kletseg' hij al zijn vuil wâter op 't papier van zijne muur.

- Wa veur zotte streke zijn dan nu, riep Mandus.

- Dâor, dâor! riept 't kwaffeurke, en hij spuwdege nog twie kîeren op de muur; 'k vaog er mijn botten aan, zeid hij, mee en mâond ben ek hîer wig!

Mandus en zei niets; mâor binst dat 't kwaffeurke nen andere begost te schirre, was den dezen stillekes nâor 'nen hoek gegâon in steldeg' hem dâor zijn wâoter te mâoke.

't Kwaffeurke wierd het gewâore in greep hem bij zijn vel.

Wa steekte gij dâor uit, gij vuilen bok, wa maniere zijn da ?

- 'k Vaog er uuk mijn botten aan, zei Mandus, 'k trek er kik sebiet van onder!

Jan Cleppe

INHOUD 2008

1.

- Pierre Kluyskens: Gent en de Engelsen (Vervolg)	2
- Ernest Lacquet: Inventaire Archéologique: Oude versierde tegels III.	9
- Erik De Keukeleire: Vaarwel Citadel, gegroet Leopoldskazerne. Deel 2. 1899-1907.	10
- Hugo Collumbien: Godsdienstvrijheid... vroeger.	21
- Adriën Brysse: Provinciale Hogere Arbeidsschool.	27
- Herdenkingsdagen in 2008.	34
- Guido De Bruyker: Philemond Loocks. Musicus.	38
- Alexander Coninck: Een verdwenen beroep: De Linotypist in een Dagbladrukkerij.	47
- Hugo Collumbien: Gentse Memoriedagen: 13-14-15 September.	51
- Bibliografie.	65
- Bert Vervaeet: Het Gentse socialisme in Europa.	67
- Vraag en Antwoord.	68
- Lezers schrijven ons.	71
- Jan Cleppe: Gênsche Prâot.	72

2.

- Erik De Keukeleire: 75 jaar zaal "Capitole" aan Gent-Zuid. De eerste jaren (1932-1941)	74
- Ernest Lacquet: Inventaire Archéologique: Oude versierde tegels IV.	91
- Pierre Kluyskens: Gent en de Engelsen (Vervolg).	93
- Huib Billiet: Gentenaar Carlos Habré, eerste drukker op Cuba.	97
- Luc Devriese - André Verbeke: Schetsalbum Gaston De Bruyker. Gent 1918-1920.	103
- Hugo Collumbien: Gentse Memoriedagen: 16-17-18-19 September.	110

- Quizmaster: De uitslag van de Quiz 2007.	119
- Eddy Levis:	123
't Gents spant de kruune, uuk in de volksliedses.	
- Getekend door ons lid Richard Verlinden:	126
De zeven Werken van Barmhartigheid en de Fluitspeler.	
- Bibliografie.	127
- Vraag en Antwoord.	131
- Lezers schrijven ons.	133
- Lodewijk De Vriese:	134
YES!	
- Dit bestaat niet meer:	
De bakkerij van het "Volksbelang in de Waaistraat"	140
3.	
- Erik Dekeyser:	141
Vina Bovy overleed 25 jaar geleden.	
- Armand Heins:	148
Inventaire Archéologique: Trofeëen afkomstig van het wachtlokaal op de Kouter.	
- Erik De Keukeleire:	150
De Velodroom aan de Godshuizenlaan (1892-1901).	
- Pierre Kluyskens:	168
Gent en de Engelsen (Vervolg).	
- Daniël Van Ryssel:	171
Adolphe Barthélémy Dufranne (Gent 1833-Gent 1858).	
- Lieve Van de Castelee:	173
Ideologische spanningsvelden vóór en tijdens W.O. I. Een focus op de Coupure.	
- Hugo Collumbien:	182
Gentse Memoriedagen: 20-21-22-23-24 September.	
- A.K. Evrard:	194
Een eeuw geleden overleed V. Deneffe.	
- E. Ossieur:	198
Drieling De Prince in 1607. Drieling Coppens in 1654 in Gent.	
- Aanvullende ledenlijst.	200
- Bibliografie.	201
- Vraag en Antwoord.	205
- Lezers schrijven ons.	
- Jan Cleppe:	208
Gênsche Prâot	

4.

- Pierre Kluyskens: Gent en de Engelsen (Vervolg en slot).	210
- Louis Van Biesbroeck: Inventaire Archéologique: Geciseleerde zilveren plaat door Tiberghien.	215
- Erik De Keukeleire: Gedenktekens voor Charles en Oswald de Kerchove de Denterghem (1896-1923)	217
- André Verbeke: In Memoriam Roger Moreau.	230
- Hugo Collumbien: Gentse Memoriedagen: 25-26-27 September.	233
- Luc Devriese: Herbergen in het Patershol (1709-1909).	246
- Jos Clauwaert: December 1944.	252
- Bibliografie.	254
- Vraag en Antwoord.	261
- Lezers schrijven ons.	262
- Dit bestaat niet meer: Huizen op de Poeljemarkt.	263
- Dit bestaat nog wel: Huizen in het Oud Begijnhof.	264

5.

- Erik De Keukeleire: Het "Flandria Palace Hotel" (1911-1939).	266
- Armand Heins: Inventaire Archéologique: Bokkenkop, door Tiberghien.	283
- André Coene: Het Fonds J. Monsaert: Een politiek archief met sociale inslag.	284
- Pierre Kluyskens: Filips II.	298
- Luc Devriese: Een hoogst zonderling studiebezoek. Keizer Jozef II te Gent (15-17 Juni 1781).	303
- Prof. Dr. A. K. Evrard: Enkele herinneringen aan het Pand.	310
- G. Desmet - R. De Vriendt-Mores: Een merkwaardig detail op een menukaart.	318
- Hugo Collumbien: Gentse Memoriedagen: 28-29-30 September - 1 Oktober	322

- Daniël Van Ryssel: Jeanne Plateau (Gent 1877-Gent 1937).	334
- Hugo Collumbien: Een vrijwel ongekende schat.	336
- Lodewijk De Vriese: Ewe geweunte zijn kwaed om laeten!	337
- Bibliografie.	343
- Vraag en Antwoord.	344

6.

- Erik Dekeyser: De Tien Rosières van 1811.	346
- Alphonse Diegerick: Inventaire Archéologique - Dodenrol.	352
- Erik De Keukeleire: De Urbanisatie rond Gent-Zuid. Deel I. 1837-1845.	353
- Pierre Kluyskens: De grote Bourgondische huwelijken. Filips de Goede en Isabella van Portugal.	371
- André Coene: Het Fonds J. Monsaert: Een politiek archief met sociale inslag. (Vervolg en slot).	374
- Hugo Collumbien: Gentse Memoriedagen: 2-3-4-5-6-7-8 Oktober	381
- Quizmaster: Puzzel 2008.	395
- Daniël Van Ryssel: Vergeten Gentse schrijvers: Simone Bergmans.	399
- Eddy Levis: 't Gentsch spant de Kruune: De hedendaegsche moden.	402
- Guido De Bruyker: Muziek van P. Verheyen (Gent 1747/Gent 1819) binnenkort weer tot leven gewekt!	410
- Beschermleden 2008 - Steunende leden 2008 - Steunfonds 2008.	411
- Bibliografie.	417
- Lezers schrijven ons	419
- Jan Cleppe: Gênsche Prâot.	420
- Inhoud 2008.	421